

Maaseutu markkinoilla

Maaseutututkijatapaaminen Satakunnassa

27.–28.8.2015

mua.fi

Maaseutu markkinoilla

Satakunta 27.–28.8.2015

Abstraktit

Mari Kattilakoski
Maija Halonen
(toim.)

© Maaseudun uusi aika ry

ulkoasu ja taitto Maija Halonen ja Mari Kattilakoski
piirrokset Sami Tantarimäki
alkuperäiskuvat Leader Satakunta

ISBN 978-952-67608-4-1 (pdf)

Maaseutu markkinoilla

Satakunta 27.–28.8.2015

Sisältö

SÄKYLÄ-INFO	6
OHJELMA	7
TYÖRYHMÄT:	
TR 1: Kestävä energiahuolto – muutos ja mahdollisuudet maaseudulla	9
TR 2: Luonnosta liiketoimintaa ja hyvinvointia maaseudulle	12
TR 3: Maaseudun perusrakenteet ja saavutettavuus	19
TR 4: Maaseudun uudelleen brändääminen	24
TR 5: Palvelut tarjottimella	30
TR 6: Uudistuva ja oppiva Leader-toiminta.....	35

Maaseutu markkinoilla

Satakunta 27.–28.8.2015

Järjestyksessään 23. valtakunnallinen maaseutututkijatapaaminen järjestetään 27.–28.8.2015 Säkylässä Satakunnassa. Tapaamispaikkana on Kristalliranta.

Vuoden 2015 tapaamisen teemana Maaseutu markkinoilla

Maaseutua usein romantisoidaan idyllisenä ja rauhallisena paikkana vastakohtana kaupunkien, markkinatalouden ja kilpailuyhteiskunnan hektisyydelle ja paineille. Kuitenkin myös maaseudulla eletään markkinavoimien ehdoilla. Maaseutu markkinoilla -teemalla halutaan nostaa keskusteluun, kuinka moniulotteisesti nykyinen markkinajohtoinen kehitys vaikuttaa maaseudun arkeen ja elinkeinoihin.

Esimerkiksi elintarvikkeiden hintakilpailu määrittää pitkälti sen, mitä maaseudulla tuotetaan ja mihin hintaan. Myöskään julkinen sektori ja kunnat eivät ole kilpailuyhteiskunnan ulkopuolella, mikä näkyy julkisten palvelujen markkinaistumisena ja avautumisena kilpailulle. Entä mitä tehdään, jos markkinoita ei ole ja palvelut on kuitenkin tuotettava? Toisaalta maaseudulla on nousevia aloja kuten biotalous, johon kohdistetaan suuria kansallisia odotuksia.

Tutkijatapaamisen torstain kutsuesitelmässä ja kommenttipuheenvuorossa pohditaan maaseudun kehitystä nykyisen kasvukeskusvetoisen aluepolitiikan näkökulmasta. Maaseutu markkinoilla -teemaa käsitellään esitelmien jälkeen kuudessa työryhmässä. Aiheina ovat kestävä energiahuolto, luonto liiketoimintana ja hyvinvointina, maaseudun perusrakenteet ja saavutettavuus, maaseudun brändääminen, palvelut sekä Leader-toiminta. Työryhmien jälkeen nautitaan yhteinen illallinen ja ilta päättyy saunomiseen Pyhäjärven rannalla.

Perjantaiamuna jatketaan työryhmätyöskentelyä, jonka jälkeen päivien toinen kutsuesitelmä kertoo kyläkoulun merkityksestä maaseudun elinvoimaisuudelle. Maaseutututkijatapaaminen huipentuu maaseudun ajankohtaisia ilmiöitä viihteellisesti, mutta vakavalla mielellä ruotivaan Maaseudun hyviin ja huonoihin uutisiin. Tämän jälkeen kuullaan maaseutututkimuksen rahoituksen ajankohtaiskatsaus. Tilaisuus päättyy seuraavan vuoden tapaamispaikkakunnan julkistamiseen sekä lounaaseen ja kahviin.

Tapaamispaikka

Säkylä

Säkylä sijaitsee Satakunnan maakunnassa. Kunnassa on noin 4 500 asukasta. Sen pinta-ala on 268 km², josta 108 km² on vesistöjä. Säkylän Pyhäjärvi ylsi maakuntajärveksi sekä Satakunnassa että Varsinais-Suomessa. Kunnan maisemakuvaa leimaa myös luode-kaakko-suuntainen laaja Säkylänharju, joka jatkuu Virttaankankaana Loimaan puolelle. Kunnan pinta-alasta yli 40 prosenttia on Natura-alueita.

www.sakyla.fi

Kristalliranta

Kristalliranta on kokous-, ravintola- ja majoituspalveluja tarjoava yritys, joka sijaitsee Säkylän kunnassa. Kristalliranta on rakentunut yhdelle kauneimmista Pyhäjärven rannoista. Paikan ylpeys on pitkä ja hieno hiekkaranta. Kaunis järvimaisema luo ikimuis-toiset puitteet kokouksille, juhlille ja loman viettoon. Kristallirannassa on 100 hengen auditorio ja kaksi pienempää kokoontumistilaa sekä mahdollisuus myös majoittautumiseen.

www.kristalliranta.fi

Majoitus

Kristallirannassa on majoituskapasiteettia mökeissä 180 hengelle sekä camping-alue. Majoitustiloihin tuodaan omat linavaatteet tai ne voi vuokrata Kristallirannasta.

Varaa majoituksesi:
info@kristalliranta.fi tai puh. 045 801 3554.

Muita majoitusvaihtoehtoja

Pyhäjärven rannalta ja muualta Säkylästä löytyy myös muita hotelli-, mökki- ja maatilamajoitusvaihtoehtoja. Löydät kohteet esimerkiksi sivuilta:
http://www.pyhajarviseutu.fi/leader_pyhajarviseutu/matkalu/majoitusta

Säkylään ja kotiin

Automatka Turusta Kristallirantaan on vain runsas puoli tuntia, Raumalta tunnin verran, Porista ja Tampereelta runsaan tunnin ja Helsingistä kaksi ja puoli tuntia.

Julkinen liikenne

Satakunnan liikenteen linja-autot kulkevat kerran tunnissa Kristallirannan pysäkin ”Nummioja” kautta.

<http://www.satakunnanliikenne.fi>

Tapahtuman tukijat

Maaseutuverkostopalvelut ja Satakuntaliitto toimivat maaseutututkijatapaamisen tukijoina.

Lisätiedot

Maaseudun uusi aika ry:stä:

pj. Kaisu Kumpulainen, puh. 050 372 8627,
[pj\(at\)mua.fi](mailto:pj(at)mua.fi)

Tapaamisesta:

vpj. Heli Siirilä, puh. 050 357 1233,
[heli.siirila\(at\)uva.fi](mailto:heli.siirila(at)uva.fi)

pj. Kaisu Kumpulainen, puh. 050 372 8627,
[pj\(at\)mua.fi](mailto:pj(at)mua.fi)

Työryhmistä:

työryhmäkoordinaattorit

Ohjelma

torstai 27.8.2015

Päivän puheenjohtaja:
Sami Tantarimäki, suunnittelija
Turun yliopisto, Brahea-keskus

Ilmoittautuminen klo 11 alkaen

11.00

Lounas (omakustanteinen)

12.30

Tutkijatapaamisen avaus
Tervetuloa!

Kaisu Kumpulainen, puheenjohtaja, MUA ry

Ajankohtaista maaseutuverkostosta
Joel Karlsson, verkostoasiantuntija,
Maaseutuverkostopalvelut

Kristallirannan esittely sekä käytännön asiat

Kutsuesitelmä: Paikallisesti eriytyvä maaseutu
Olli Lehtonen, FT, tutkija, Luonnonvarakeskus

Kommenttipuheenvuoro:
Marja Kares-Oksman, toiminnanjohtaja,
Leader-Pyhäjärvisseutu

Keskustelua

14.15–14.50

Iltapäiväkahvit

15.00–17.30

Työryhmätyöskentely TR1–TR6

19.00

Illallinen Kristallirannassa

Vuoden 2015 Gradupalkinto

Illallisen jälkeen rantasauna ja pientä tarjoilua

Ohjelma

perjantai 28.8.2015

Päivän puheenjohtaja:

Kaisu Kumpulainen, puheenjohtaja, MUA ry

- 8.30 – 9.30 Työryhmät 2, 3 ja 4 jatkavat
- 9.45 Kutsuesitelmä: Kyläkoulun merkitys maaseudun elinvoimaisuudelle
Marjo Yliluoma, rehtori, Kantin koulu
- 10.30 Työryhmien yhteenveto
- 11.15 Tauko
- 11.30 Maaseudun hyvät ja huonot uutiset
juontajana Sami Tantarimäki, Brahea-keskus

osallistujat:

päätoimittaja Sulevi Riukulehto, MUA-lehti

kyläasiamies Tauno Linkoranta, Varsinais-Suomen Kylät ry

tiedottaja Marjut Haapanen, Leader Satakunta

erityisasiantuntija Heli Siirilä, YTR/Maaseudun maankäyttö ja infra -ryhmä

- 12.30 YTR-rahoituksen kuulumiset ja tutkimusten vaikuttavuus
Laura Jänis, maaseutuyllitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö
- 12.45 Kokemukset MUA-lehden sähköistämisestä
Kaisu Kumpulainen, puheenjohtaja, MUA ry
Sulevi Riukulehto, päätoimittaja MUA-lehti
- 13.00 Lounas ja lähtökahvit
MUA ry tarjoaa

TYÖRYHMÄ 1:

Kestävä energiahuolto – muutos ja mahdollisuudet maaseudulla

Koordinaattorit:

Salla Rantala, tutkija, Suomen ympäristökeskus, salla.rantala@ymparisto.fi, puh 029 5251 257

Ville Tuomi, koulutuspäällikkö, Levón-instituutti, Vaasan yliopisto, ville.tuomi@uva.fi, puh 029 4498 197

Suomi ja erityisesti sen maaseutu voisi olla omavarainen uusiutuvalla energialla. Suomessa halutaankin lisätä uusiutuvan energian hajautettua tuotantoa osana kestävää energiapolitiikkaa ja vihreän talouden kasvua. Maaseudun resursseilla on tässä merkittävä rooli: käytännössä kaikki uusiutuvan energian resurssit sijaitsevat maaseudulla ja niiden hyödyntämisessä maaseudulle on tarjolla täysin uusi yhteiskunnallinen rooli. Energian käytön minimointi (säästö ja tehokkuus) on toinen puoli kestävästä energiahuollon kokonaisuudesta.

Hajautetun energiantuotannon uusien innovaatioiden ja liiketoimintamallien odotetaan luovan maaseudulle kestäviä elinkeinoja ja hyvinvointia. Toisaalta ne myös murtavat totuttuja tuotannon ja kuluttamisen malleja, mikä heijastuu muutoksina ihmisten arjessa ja käytännöissä vaikuttaen laajemmin kestävästä kehityksen toteutumiseen. Uusiutuvan energian tuotantoa on pyritty edistämään markkina-alueilla keinoilla luomalla syöttötariffeja ja päästökauppajärjestelmiä. Poliittiset päätökset ja julkishallinnon toiminta kansallisesti ja kuntatasolla säätelevät

energia-asioita voimakkaasti. Toisaalta erityisesti pienet tuotantoyksiköt kohtaavat nykyisellään toimintaedellytyksiin, kannattavuuteen ja kilpailukykyyn liittyviä haasteita, eikä niiden toimintaympäristö ole helposti ennustettava.

Työryhmässä tarkastellaan energiahuoltoa maaseudun muutoksen näkökulmasta: millaisia muutoksia energian hajautettu tuotanto ja muu kestävä energianhuolto maaseudulla tuo mukanaan, ja toisaalta, millaiset muutokset tukevat maaseudun kestävästä energiahuollosta? Mikä on markkinoiden ja energiapolitiikan rooli? Minkälaisia trade-off-kysymyksiä liittyy hajautetun energiantuotannon alue- ja ympäristö- tai sosiokulttuurisiin vaikutuksiin? Työryhmän tavoitteena on tuottaa uusinta tutkimustietoa yhteen vetävä katsaus maaseudun kestävästä energiahuollon muutoksesta ja mahdollisuuksista. Esiteltävät tutkimuspaperit työstetään teemajulkaisuksi. Työryhmään ovat tervetulleita sekä paikallisen ja alueellisen tason konkreettista muutosta esittelevät tapaustutkimukset että maaseudun energiapolitiikkaa ja -markkinoita yleisemmällä tasolla luotaavat paperit.

Työryhmän ohjelma:

Torstai 15.00–17.30

15.00 Marjatta Hytönen:
Puun energiakäyttö osana
hajautettua energiantuotantoa
maaseudulla

16.00 Ville Tuomi & Kirsi Spoof-Tuomi:
Yritysten energiateknologiaa
koskevat investoinnit teknis-
taloudellisesta näkökulmasta

15.30 Ville Tuomi & Olli Voutilainen:
Maaseutualueiden ja niiden
yrityksien mahdollisuudet paikallisen
hajautetun energiantuotannon liike-
toimintaan

Marjatta Hytönen, Luonnonvarakeskus

Puun energiakäyttö osana hajautettua energiantuotantoa maaseudulla

Esityksessä tarkastellaan puun energiakäyttöön liittyvää pienyrittäjyyttä osana maaseudun ja maatalojen elinkeinotoiminnan kokonaisuutta. Päänäkökulma on julkisen hallinnon rooli elinkeinotoiminnan tukena, mutta myös markkina- ja kansalaistoimijoita tarkastellaan julkisen hallinnon yhteistyökumppaneina. Lisäksi esityksessä kuvataan ajankohtaisia luonnonvara-alan ohjauskeinoja, joita ovat hallinnollis-oikeudellinen ohjaus, taloudellinen ohjaus, in-

formaatio-ohjaus ja julkisen sektorin tukemat vapaaehtoiset ohjauskeinot kuten esimerkiksi itseohjaus. Puun energiakäytön julkista ohjausta tarkastellaan sekä valtakunnallisten että maakunta- ja kuntatason tavoitteiden ja tukipalvelujen näkökulmasta. Lopuksi pohditaan pienimuotoisen puun energiakäytön merkitystä sosiaalisesti kestäväen kehityksen kannalta sekä hajautettuun energiantuotantoon liittyviä tulevaisuuden näkymiä ja haasteita.

Ville Tuomi & Olli Voutilainen, Vaasan yliopisto, Levón-instituutti

Maaseutualueiden ja niiden yritysten mahdollisuudet paikallisen hajautetun energiantuotannon liiketoimintaan

Tutkimuksessa selvitetään sekä välitetään tietoa kansalliselle, alue- ja paikallistasolle siitä, millaisia mahdollisuuksia erityyppisillä maaseutualueilla ja niiden yrityksillä on paikallisen hajautetun energiantuotannon liiketoimintaan. Tutkimuskysymyksiä ovat: Millaista paikallisen hajautetun energiantuotannon kysyntää ja tarjontaa maaseutualueilla on? Millaisia yhteiskunnallisia mahdollisuuksia ja reunaehtoja hajautetun energiantuotannon harjoittamiseen on olemassa? Millaisia asenteita yri-

tykset kohdentavat uuteen hajautetun energiantuotannon teknologiaan? Mitä yritykset tietävät hajautetusta energiantuotannosta? Millaisilla liiketoimintamalleilla uusi tai olemassa oleva yritys voi käynnistää hajautetun energiantuotannon arvoketjuun liittyvää liiketoimintaa?

Yksityiskohtaisemman tarkastelun kohteena tutkimuksessa on joukko sosio-ekonomisilta piirteiltään ja energianäkökulmaltaan erityyppisiä Suomen maaseutukuntia neljältä ELY-keskus –

alueelta: Hämeestä, Lapista, Pohjanmaalta ja Pohjois-Karjalasta. Tutkimusaineisto kerätään aihetta ja alueita koskevilla tilastotiedoilla ja dokumenteilla sekä teemahaastatteluilla ja työpajoilla. Tutkimuksen analyysin keskiössä ovat yritykset, mutta yritysten liiketoimintamahdollisuuksiin haetaan energia-alan yritysten ohella näkökulmaa

myös energia-alan asiantuntijoille sekä aluekehittämisen, maaseudun kehittämisen ja yritysten kehittämisen viranomaisille suunnattujen haastatteluiden ja työpajojen kautta. Tutkimus on lähestymistavaltaan moniulotteinen: edustettuina ovat liiketoiminta-, energia-alan sekä maaseutu- ja aluetutkimuksen osaaminen.

Ville Tuomi & Kirsi Spoof-Tuomi, Vaasan yliopisto

Yritysten energiateknologiaa koskevat investoinnit teknis-taloudellisesta näkökulmasta

Suomi ja sen maaseutu voisivat olla omavaraisia uusiutuvalla energialla. Hajautetun energiantuotannon uusien innovaatioiden ja liiketoimintamallien odotetaan luovan maaseudulle kestäviä elinkeinoja ja hyvinvointia. Poliittiset päätökset ja julkishallinnon toiminta säätelevät energia-asioita voimakkaasti. Toisaalta alalla toimivat yritykset kohtaavat nykyisellään toimintaedellytyksiin ja kannattavuuteen liittyviä haasteita, eikä niiden toimintaympäristö ole helposti ennustettava. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten yritysten energiateknologiaa koskevia investointeja kannattaisi tehdä ja miten yhdistää taloudellinen ja energiateknologiaan liittyvä arviointi. Tek-

nologian ja talouden yhtäaikainen tarkastelu on perusteltua, koska teknologian kehitys vaikuttaa voimakkaasti investointien kannattavuuteen.

Kyseessä on case-tutkimus, jonka pohjaksi tehdään kirjallisuuskatsaus viimeisimpään tutkimustietoon joka koskee investointeja energiateknologiaan, sekä tarkastellaan investointia yhdessä yrityksessä. Tutkimuksen perusteella muodostetaan malli investointien tekemiseen yritysten kannalta. Tuloksista voi päätellä, millaisia investointeja maaseudulle voitulla ja tutkimus antaa viitteitä myös siihen, miten investointeja voisi houkuttaa maaseudulle, mikä olisi kunnille ja koko Suomellekin tärkeää.

TYÖRYHMÄ 2:

Luonnosta liiketoimintaa ja hyvinvointia maaseudulle

Koordinaattorit:

Sanna-Mari Renfors, FT, tiimivastaava ja matkailuliiketoiminnan tutkimusryhmän vetäjä, Satakunnan ammattikorkeakoulu, sanna-mari.renfors@samk.fi, puh 044 7103 821

Jaana Ruoho, KTM, matkailupalvelujen lehtori, Satakunnan ammattikorkeakoulu, jaana.ruoho@samk.fi, puh 044 7103 825

Pitkällä aikavälillä maaseudun menestyksen salaisuutena on se, että yritykset toimivat entistä tiiviimmin yhteistyössä keskenään ja erityisesti suhteessa asiakkaisiinsa. Maaseudulla eri alojen välisillä rajapinnoilla on kasvupotentiaalia, minkä vuoksi on tärkeää edistää uudenlaisten palveluinnovaatioiden syntymistä. Maaseudulle syntyykin yhä enemmän yrityksiä ja palveluja erityisesti luonnon, matkailun ja hyvinvoinnin rajapinnoille. Luontolähtöisten sekä luontoon pohjautuvien palveluiden kysynnän arvioidaan edelleen kasvavan monissa kohderyhmissä elämäntapojen jatkuvan kaupungistumisen ja teknistymisen myötä. Pelkkä luonto ei kuitenkaan riitä, vaan luonto tulee tuottaa erilaisille kohderyhmille soveltuviksi palveluiksi.

Työryhmä keskittyy luontolähtöisen ja luontoon pohjautuvan palveluliiketoiminnan erilaisiin mahdollisuuksiin maaseudulla. Tässä työryhmässä tarkastellaan, millaista uutta yrittäjyyttä ja palveluja maaseudulle voisi toimialojen rajapinnoille syntyä. Tämän lisäksi huomioidaan, millaiset kuluttajakäyttäytymisen trendit

kyseisiä markkinoita kuvaavat, ja missä palvelujen tulevaisuuden markkinat ovat. Mille kohderyhmille kyseisiä palveluja voitaisiin tuottaa?

Työryhmän esityksissä voidaan tarkastella esimerkiksi Green Care-toiminnan tai luonnon matkailu- ja virkistyskäytön mahdollisuuksia. Esitykset voivat pureutua aiheeseen esimerkiksi yrittäjyyden tai markkinoinnin näkökulmasta. Työryhmään toivotaan uusia, raikkaita ajatuksia ja esimerkkejä kehitysnäkymistä: yrittäjyydestä ja yritys yhteistyöstä, luontolähtöisten tai luontoon pohjautuvien palvelujen tuotteistamisesta ja markkinoista sekä näiden mukanaan tuomista mahdollisuuksista maaseudun yrityksille.

Työryhmän ohjelma:

Torstai 15.00–17.30

15.00	Soile Vahela: Ekoluksuksesta maaseutumatkailuyrittäjyyden mahdollisuus – apu kansainvälistymiseen ja kannattavampaan liiketoimintaan	16.15	Marja Kares-Oksman: Kokemuksia kalastus- ja luontomatkailupakettien tuotteistamisesta ranskalaisille
15.25	Heikki Susiluoma: Luontomatkailun ohjelmapalveluyrittäjä osana maaseudun kehittämistä	16.40	Tuuli Jansson: Luontomatkailun koelaboratorio -tyhjäkäynniltä tuottoon
15.50	Sanna-Mari Renfors: Luontokohteen kilpailukyvyyn kehittäminen: Satakunnan nostaminen valtakunnalliseksi luontokohteeksi	17.05	Hanna-Mari Ikonen: Sopiva tila, sopiva mielentila: maaseutupaikan kaupallistaminen, innovaatiot ja innostus harrastuspohjaisessa yrittäjyydessä

Perjantai 08.30- 09.30

08.30	Elina Vehmasto: Suomalaisen Green Care -toiminnan hankekehittäminen edellisellä ohjelmakaudella ja nyt	08.55	Jaana Ruoho: Green Care -yrittäjien aktivoiminen yritystoimintansa kehittämiseen Satakunnassa

---

Soile Vahela, Satakunnan ammattikorkeakoulu

Ekoluksuksesta maaseutumatkailuyrittäjyyden mahdollisuus – apu kansainvälistymiseen ja kannattavampaan liiketoimintaan

Määritelmän mukaan maaseutumatkailu on maaseudun luontaisiin edellytyksiin ja voimavaroihin perustuvaa matkailun yritystoimintaa. Matkailun ajatellaan kasvavan tulevaisuudessa, mutta suomalainen maaseutu ei ole tunnettu kansainvälisenä matkailukohteena: Suomessa 70 prosenttia matkailutuloista tulee kotimaisilta matkailijoilta. Kansainvälisten matkailijoiden määrä on kokonaismäärään nähden pieni, mutta Suomen matkailun ja maaseutumatkailun kasvun mahdollisuudet ovat juuri kansainvälistymisessä. Koska luonto on yksi suurimmista vetovoimatekijöistä maamme matkailussa, ekoluksus voisi olla yksi mahdollisuus maamme maaseutumatkailun kehittämiseen.

Luksusmatkailu liitetään yleensä ylelliseen elämään, huippulaadukkuuteen ja parhaista parhaim-

paan. Ennen vanhaan luksus oli mahdollista vain rikkaille ihmisille. Nykyään luksus määritellään enemmän tunteen kuin materian kautta, puhutaan demokratoidusta luksuksesta. Uusi luksusmatkailu on edullisempää ja helpommin eri asiakasryhmien tavoitettavissa.

Luksusmatkailupalvelu on erittäin laadukas ja teknillisesti ensiluokkaisen toimiva. Matkailussa tulee tällöin huomioida koko brändi: yrityksen imagon, viestin ja arvojen tulee kaikkien yhdistyä kokonaisuudeksi luksuspalvelun kanssa.

Ekoluksus liittyy ihmisten arvojen vihertymiseen ja valvutuneeseen elämäntavomukseen. Enää ei haluta luksusta hinnalla millä hyvänsä. Sivistyneet matkailijat tekevät matkapäätöksensä vastuullisesti, ekologisten arvojen perusteella. Ekoluksuksen tulee

näkyä matkakohteissa kokonaisvaltaisesti, muun muassa rakentamisessa, maiseman hoidossa ja ruuassa tulee huomioida ekologiset arvot, luksusta unohtamatta.

Pohdin esityksessäni, voisiko ekoluksusmatkailu olla maaseutumatkailun kansainvälistymisen mah-

dollisuus Suomessa. Esityksessäni kerron, mitä ekoluksusmatkailu tarkoittaa ja mikä tämän taustalla on. Avaan myös luksusmatkailun erilaisia ulottuvuuksia sekä markkinoiden ja luksusmatkailijan erityispiirteitä. Esittelen esityksessäni SWOT-analyysin ekoluksusmatkailusta Suomen maaseutumatkailussa.

Heikki Susiluoma, Ekointernet Oy

Luontomatkailun ohjelmapalveluyrittäjä osana maaseudun kehittämistä

Tutkimus pureutuu haastattelujen ja kyselyaineiston avulla paljon odotuksia sisältävään luontomatkailuun ohjelmapalveluyrittäjän näkökulmasta.

Väitän, että elämäntapayrittäjä tulisi ottaa luontomatkailun kehittämisen yhdeksi tärkeäksi lähtökohdaksi, koska suuri osa yrittäjistä elää siinä todellisuudessa jo nyt ja maaseudulla elanto tulee muutenkin vuodenaikojen ja sesonkien vaihtelujen vuoksi monesta lähteestä. Kasvuyrittäjyyden eetoksen tarjoaminen ratkaisuksi voi jopa haitata maaseudun kehittämistä.

Verkostoituminen ja yhteistyö tai niiden puute eivät ole maaseudun luontomatkailun ykkösongelma. Tärkeämpiä ovat yrittäjän kannalta byrokraatia, verotus ja alan kannattavuus yleensä. Verkostoitumishankkeita on sen vuoksi paljon, koska byokra-

tiaan ja kannattavuuteen ei ole helppoja ratkaisuja. Usein hyvän kannattavuuden myötä myös yhteistyön ongelmat ratkeavat.

Usein sanotaan, että suomalainen luonto on käyttämätön voimavara ja Keski-Euroopasta suoraan jonotettaisiin maahamme, jos vain osaisimme paketoita, tuotteistaa ja myydä. Tämäkin pitää huonosti paikkansa. Suomessa on runsaasti alalle ponnistavia yrittäjiä, jotka tekevät töitä luonnon tuotteistamiseksi, mutta se on vaikeaa – varsinkin kun tuotteiden todellinen testaaminen kotimaisilla asiakkailla on työlästä. Suomalainen ei maksa luontoon ohjauksesta palveluista. Myös tulijavirtaa ja maksuvalmiutta liioitellaan. Suomalainen erämaapyöräilyelämys kisaa halvemmän Vietnamin viidakkomelonnin kanssa keskieuropalaisten suosioista.

Sanna-Mari Renfors, Satakunnan ammattikorkeakoulu

Luontokohteen kilpailukyyn kehittäminen: Satakunnan nostaminen valtakunnalliseksi luontokohteeksi

Matkailija kokee luontokohteen kokonaisuutena. Luontokohde ei kilpaile ainoastaan monimuotoisen luonnon kautta, vaan matkailija kiinnittää huomionsa kohteen kokonaisvaltaiseen tarjontaan. Luontokohteen kilpailukyky koostuu siten luonnon vetovoimatekijöistä, palvelutarjonnasta ja tuotteiden laadukkuudesta, kohteen markkinoinnista ja tiedottamisesta sekä kohdetta tukevista tekijöistä kuten saavutettavuudesta, turvallisuudesta ja infrastruktuurista.

Satakunnan valtti matkailussa on ehdottomasti maakunnan monimuotoinen ja vaihteleva luonto.

Luontokohteet ovat lähellä toisiaan ja palvelevat erilaisten kohderyhmien tarpeita. Maakunnasta löytyy valtakunnallisesti ja kansainvälisestikin merkittäviä luontokohteita. Pelkkä luonto ei kuitenkaan riitä maakunnan nostamiseksi valtakunnan kärkiluontokohteiden joukkoon. Merkittäväksi kehityskohteeksi Satakunnassa nouseekin se, miten luonnosta tehdään liiketoimintaa.

Satakunnan luontomatkailun kehittämistoimenpiteitä on leimannut hajanaisuus ja kokonaisvaltaisen kehittämisen puute. Maakunnan kilpailukyyn kehittämiseksi luontokohteenä kärkikohteet tulisi nostaa selkeämmin esille, teemoittaa ja luoda näiden

ympärille laajempia luontomatkailukokonaisuuksia. Maakunnassa luontomatkailutuotteiden laatuun olisi panostettava ja tuotettava laadukkaita palvelukokonaisuuksia, joissa luontoon yhdistyy myös kulttuuri ja hyvinvointi. Reittien kunnostamiseen, huoltoon ja ylläpitoon on tarpeellista löytää toimintamalleja sekä yhteistyömahdollisuuksia eri toimijoiden kesken. Tuotteiden myyntiä ja markkinointia tulisi tehostaa maakunnan tunnettuuden lisäämiseksi luontokohteena. Tieto maakunnan luontokohteista on tällä hetkellä hajanaista ja vaikeasti löydettävissä: maakunnan luontomatkailu tarvitsee enemmän näkyvyyttä.

Satakunnan luontomatkailulle ollaan luomassa yhtenäistä suuntaa sekä tuotteistamassa luontoa matkailijoiden helposti saavutettaviksi ja erilaisille kohderyhmille sopiviksi tuotteiksi. Kehittämistee-
mojen tunnistamiseksi Satakunnassa on aloitettu luontomatkailuohjelman laadinta maakuntaan. Aineistona käytetään aiheeseen liittyviä alueellisia ja paikallisia strategioita, laajalle toimijajoukolle kohdistettua kyselyä, kehittäjätahojen ja yrittäjien haastatteluja sekä työpajatyöskentelyn tuloksia. Lisäksi Satakuntaan jalkautetaan Visit Finlandin valtakunnallinen Outdoors Finland -kehittämisohjelma luontoaktiiviteettien tuotteistamiseksi.

Marja Kares-Oksman, Leader Pyhäjärviseu tu ry

Kokemuksia kalastus- ja luontomatkailupakettien tuotteistamisesta ranskalaisille

Leader Pyhäjärviseu du n ja GAL Chartreuse Avant-Pays-Savoyardin alueilla tavoitteena oli lisätä valmiuksia tarjota luonto- ja kalastusmatkailutuotteita erityisesti ulkomaalaisille asiakkaille. Pyhäjärviseu-
dulla ei ollut esimerkiksi yhtäkään matkailun infopis-
tettä, vaikka suunnittelussa oli kaikki matkailupalve-
lut yhteen kokoava kalastus- ja luontomatkailukes-
kus. Haasteina olivat yhteistyön ongelmat, informaation puute tai hajanaisuus sekä markkinoinnin ja tuotteistamisen ongelmat. Avant Pays Savoyardin alueelle puolestaan oli rakentumassa mittava kalastus- ja luontomatkailukeskus, mutta siitä puuttui vielä sisältö. Markkinoitavia tuotteita ei ollut ja kaikki materiaali ja palvelut olivat vain ranskaksi. Lisäksi keskuksen sisällön tuottamisesta vastaavat kalastusyhdistykset olivat keskenään eripuraisia.

Hankkeessa vaihdettiin neljän vastavuoroisen opintomatkan aikana ideoita ja kokemuksia kalastuksesta, kalastustekniikoista, kalalajeista, lainsäädännöstä ja kalastusluvista, luontomatkailusta ja markkinointitavoista sekä testattiin alueiden tarjontaa ja annettiin kriittistäkin palautetta puolin ja toisin.

Molemmissa maissa on ymmärretty vieraskielisen materiaalin ja palvelun tärkeys. On tehty nettisi-

vut ja esitteitä englanniksi (ja Pyhäjärviseu dulla ranskaksi). Ranskassa seitsemän aikaisemmin eripuraisia kalastusyhdistystä perustivat hyvässä yhteistyössä yhteisen kattojärjestön ja kalastuslupakäytännöt ja -säännöt on yhdenmukaistettu. Kalastus- ja luontomatkailukeskuksen avajaisia vietettiin 11.7.2015.

Pyhäjärviseu dulla kerättiin tietoa olemassa olevista kalastus- ja luontomatkailutuotteista, tuotteistettiin uusia paketteja sekä koostettiin yhteinen kalastusmatkailuesite yhteistyössä Leader Ravakan ja Karhuseudun luonto- ja kalastusmatkailuhankkeiden kanssa. Näin saatiin yksiin kansiin monipuolinen kalastusmatkailutarjonta suomeksi, englanniksi ja ranskaksi: kalastusta Selkämerellä, Pyhäjärviseu-
dulla ja Kokemäenjokilaaksossa.

Pyhäjärviseu dulla on potentiaalia kansainvälisemmäksi matkailukohteeksi. Erityisen kiinnostavia ovat talvikalastus ja luontokohteet, pilkkiminen, ruokailut kodalla, metsän hiljaisuus. Suomen ”tavalinen” on ulkomaalaiselle ”eksoottista”. Hanke on edesauttanut yrittäjien ja toimijoiden välistä verkostoitumista (Leader, kunnat, matkailutoimijat). Yrittäjät markkinoivat toistensa palveluja ja useassa paikassa on infopisteitä, joista saa esitteitä. Tavoitteena on edelleen kalastus- ja luontomatkailukeskus Avant-Pays-Savoyardin malliin!

Tuuli Jansson, Leader Ravakka ry

Luontomatkailun koelaboratorio - tyhjäkäynniltä tuottoon

Lammaspaimenviikot on kehitetty Kolin Kansallispuistossa, Metsähallituksen toimesta vuonna 2008. Tämän taustalla oli tarve saada hoidettua kustannustehokkaasti etäkohteen luonnonhoitajaeläimet. Kohde oli jo aikaisemmin vuokratyössä, mutta sen käyttöaste oli hyvin alhainen. Nykyisin kohde on myytyinä toukokuun puolivälistä syyskuun puoliväliin. Metsähallitus ja kansallispuisto oli riskitön kohde kokeilla konseptin toimivuutta. Toimintamalli kehittyi aidosta tarpeesta ja epäonnistumisen vaihtoehtona olisi ainoastaan ollut silloisen nykytilanteen jatkuminen: lampaiden hoitokulut tulivat henkilöstökustannuksina, kohde ei pääasiassa tuottanut vuokratuloja ja kohteen luonnonhoito oli suunnitteilla lopettaa.

Onnistumisen reseptiin sisältyy monia tekijöitä. Toimintamalli on kehitetty tarpeesta saada kustannustehokkaasti hoidettua etäkohteen luonnonhoitajaeläimet. Viikot lanseerattiin ensimmäistä kertaa 2008 ilmaisena ja 2009 maksullisena. Tuotteen alkuperäisenä vetovoimatekijänä on luonnosta vieraantuneille turvallinen mutta omaehtoinen kokemus kotieläimistä. Viikot pidettiin Kolilla, jossa on poikkeuksellinen luonto ja kansallismaisema sekä perin-

teiset suomalaiset vaatimattomat mökki- tai maalaisolot. Osallistujilla oli myös mahdollisuus päästä tutustumaan kohteen kulusseihin ja tehdä merkittävää työtä.

Lammaspaimenviikkoja myydään lammaspaimenten hakukuulutuksella, jossa kerrotaan ”työpaikan” todelliset olosuhteet. Tuotteen kantavana ideana on, että tuotetta on rajallinen määrä ja se on sitovasti ostettava etukäteen. Tuotteet, joissa on ainoastaan mahdollisuus lampaiden hoitoon viikon aikana ja joita on tarjolla kaiken aikaa, eivät myy läheskään yhtä hyvin kuin alkuperäisen konseptin tuotteet. Konsepti on laajasti kiinnostava ja sillä on valtakunnallista näkyvyyttä.

Lammaspaimenviikoissa myydään oikeasti mökkimajoitusta sekä VIP-kohtelua eli mahdollisuutta olla kulusseissa. Näistä molemmista kertyy myyjälle kuluja. Näkyvyyden saavuttamiseen panostetaan eli siihen myös käytetään aikaa ja ideoita. Näkyvyys maksaa, mutta ei suorina kustannuksina. Toisaalta myynti sitoo vain kertaluonteisesti. Toimintamallin kopioiminen on helppoa, mutta uutuus ja ensimmäiseksi ehtineen arvo on jo käytetty.

Hanna-Mari Ikonen, Tampereen yliopisto

Sopiva tila, sopiva mielentila: maaseutupaikan kaupallistaminen, innovaatiot ja innostus harrastuspohjaisessa yrittäjyydessä

Tutkimuksessa tarkastellaan itsensä työllistäviä ihmisiä, jotka toimivat suomalaisella maaseudulla ja tarjoavat asiakkailleen arjesta poikkeavia elämyksiä heidän harrastustensa ympärillä. Yrittäjät kaupallistavat kulttuurista ja fyysistä maaseutua yritystoiminnassaan mutta tekevät sen tavoilla, joka ei ole liikaa ristiriidassa heidän omien arvojensa ja valitun elämäntavan kanssa. He myös muokkaavat maaseutupaikkaa näiden tavoitteiden mukaisesti.

Urbaani kiire ja stressaava työ- ja muu elämä vaivaavat monia (erityisesti työssäkäyviä) kaupunkilaisia. Maaseutu taas assosioituu perinteisesti nostalgia-sävytteiseksi rauhan saarekkeeksi. Tästä vastakkainasettelusta suuri osa maaseutumatkailua ammentaa. Lisäksi nykyään monin paikoin Suomessakin

niin sanottu tilava tila on harvinaisuus ja siten arvokkaaksi muuttuva resurssi. Tämä heijastuu yllättäviinkin yhteyksiin. Esimerkiksi koiraharrastajat etsivät toimivia tiloja, joissa on otettu huomioon erityisesti heidän tarpeensa harjoitella koiraurheilulajiaan ja viettää vapaa-aikaa. Tämän tutkimuksen yrittäjät ovat juuri koiraharrastajia palvelevia toimijoita, jotka – kuten ketkä tahansa palvelualan yrittäjät – tarjoavat paitsi sopivan fyysisen tilan, myös oletetun mielentilan asiakkailleen.

Tutkimuksessa tarkastellaan, kuinka nämä yrittäjät ovat tehneet muutoksen palkkatyöstä itsensä työllistämiseen muuntamalla omia kiinnostuksenkohteitaan yrittäjyydeksi maaseudun olosuhteissa, ja

mitä maaseututilan elementtejä yrityksessä hyödynnetään. Lisäksi tarkastellaan, kuinka tila ja mielentila tuotetaan samanaikaisesti ja kuinka yrittäjän koko persoonaa hyödynnetään tässä työssä. Näin kysymykset maaseudun kuluttamisen ja tuottamisen

päällekkäisyydestä aktualisoituvat. Siinä on kyse tunteiden, estetiikan, ruumiillisuuden ja maantieteellisen tilan työstämisestä. Nämä kaikki rakentavat asiakkaan kokemusta, mutta edellyttävät yrittäjän aktiivista, innostusta osoittavaa työtä.

Elina Vehmasto, Luonnonvarakeskus

Suomalaisen Green Care -toiminnan hankekehittäminen edellisellä ohjelmakaudella ja nyt

Vaikka Green Care -käsite on Suomessa varsin uusi, Green Care -tyyppisellä toiminnalla on pitkä historia. Green Care -käsite toi kuitenkin näkyväksi olemassa olevaa luontolähtöistä toimintaa ja auttoi erilaisia toimijoita verkostoitumaan ja kehittämään luontolähtöistä toimintatapaa moniammatillisesti eteenpäin. Green Care Finland ry perustettiin vuonna 2010.

Green Care -toiminnassa luontoa käytetään tavoitteellisesti ihmisten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Hyvinvointivaikutukset syntyvät luontoa, toimintaa ja yhteisöllisyyttä eri tavoin yhdistelemällä ja painottamalla: luonnon elvyttävyyden, kokemuksellisuuden ja osallisuuden kautta.

Viime ohjelmakaudella Green Care -toimintaa kehittäviä hankkeita käynnistyi ympäri Suomen. Syyskuussa 2013 oli tiedossa lähes parikymmentä julkisin varoin käynnissä olevaa hanketta. Maaseuturahoitteisia hankkeita oli tuolloin käynnissä ainakin kahdeksan ja ESR-rahoitteisia hankkeita kolme. Myös EAKR-ohjelmasta rahoitettiin ainakin yhtä hanketta ja lisäksi hankkeita rahoittivat myös Raha-automaattiyhdistys sekä erilaiset EU-ohjelmat, kuten elinikäisen oppimisen ohjelma.

Hankkeiden sisällöt ja tavoitteet kertovat siitä,

että eri alueilla Suomessa ollaan eri vaiheissa Green Care -toiminnan kehittämisessä. Muutamalla ELY-alueella ei ollut lainkaan rahoitettuja Green Care -hankkeita, kuten Kaakkois-Suomessa ja Varsinais-Suomessa. Toisilla alueilla päästiin viime ohjelmakaudella esiselvitystasolle, kuten Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Satakunnassa. Pisimmällä olevat alueet ehtivät edetä esiselvityksistä Green Care -yrittäjyyden monipuoliseen tukemiseen ja palveluiden tuotteistamiseen, kuten Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Etelä-Savon sekä Hämeen, Pirkanmaan ja Uudenmaan alueet.

Valtakunnallisessa VoiMaa!-hankkeessa (2011-2014) tehtiin laajassa yhteistyössä suomalaisen Green Care -käsitteen määrittelyä. Lisäksi hankkeessa toteutettiin ensivaiheen laatukäsikirjaksi sopeva Green Care -työkirja ja määriteltiin sitä vastaavat laatukriteerit.

Suomalainen Green Care -toimintatapa kattaa sisällöltään, tavoitteiltaan ja toimintamuodoiltaan hyvin monenlaisia palveluita. VoiMaa!-hankkeen tulosten jälkeen on toivottu, että laatutyössä edettäisiin jonkinlaisen laatumerkin tasolle. Tätä työtä jatkaa Luken johtama valtakunnallinen Green Care -koordinaatiohanke.

Jaana Ruoho, Satakunnan ammattikorkeakoulu

Green Care -yrittäjien aktivoiminen yritystoimintansa kehittämiseen Satakunnassa

Green Care toiminta jaetaan Suomessa vihreään hoivaan ja vihreään voimaan. Vihreän hoivan palvelut ovat sosiaali- ja terveysalan palveluita joissa hyödyn-

netään luonnon hyvinvointivaikutuksia ja luontolähtöisiä menetelmiä. Vihreä voiman palvelut ovat luonnon hyvinvointivaikutuksiin pohjautuvia vapaa-

---

ajan virkistys- ja hyvinvointipalveluita. Yhteistä molemmille on luonnon hyvinvointivaikutusten tietoinen käyttö. Satakunnassa vihreän voiman palveluita tuottavat pääosin naisyrittäjät. Koska sosiaali- ja terveysalalla naisyrittäjien osuus on 71 % alan kaikista yrittäjistä, voidaan todeta että naisyrittäjien rooli on vahva Green Care -palveluiden tuottamisessa ja alan yritystoiminnan kehittämisessä Satakunnan maaseutualueilla.

Yritystoiminnan kehittämistoimenpiteissä on huomioitava naisyrittäjien erityispiirteet. Lisäksi yksinyrittäjyys, osa-aikainen yrittäjyys sekä yrittäjyyden ja palkkatyön vuorottelu yleistyvät. Naisyrittäjien osuus kaikista Suomen yrittäjistä on 33,3 % ja he käynnistävät yrityksen usein kotimarkkinoille, pienimuotoisesti ja naisten suosimilla aloilla kuten palvelualoilla. He toimivat miehiä useammin yksinyrittäjinä, ja yritystoimintaa leimaa systemaattisen suunnittelun vähäisyys sekä talous- ja liiketoimintaosaamisen puute. Liiketoimintasuunnitelma ja budjetti puuttuvat usein. Naisia askarruttavat myös perheen ja yrittäjyyden yhdistäminen. Naisyrittäjien vahvuuksia ovat korkea koulutustaso, aktiivisuus asiakastyössä, oman toiminnan ja osaaminen kehittäminen sekä halu verkostoitua. Satakunnassa vihreän voiman palveluita tuottavien naisyrittäjien mukaan

Green Care -yritystoiminnan kehittäminen on liittynyt elämän käännekohtaan ja yrittäjien omalla vahvalla luontosuhteella, itsensä toteuttamisella ja ammatillisella osaamisella on ollut myös suuri merkitys.

Yritysverkostojen vahvistaminen ja liiketoimintaosaamisen lisääminen ovat keskiössä Green Care – yrittäjien yritystoiminnan kehittämisessä. Verkostoituminen mahdollistaa kasvun ja liiketoimintaosaamisen lisääntymisen. Verkosto kokoaa yrittäjille tukijoukon, mahdollistaa osaamisen jakamisen, mentorointimallit ja tukee yrittäjien hyvinvointia. Tietoa tarvitaan myös yritystoiminnan suunnittelun lähtökohdista ja Green Caresta. Yrittämisen mahdollisuuksia luodaan omien resurssien kuten osaamisen pohjalta mutta yrittäjien kannattaisi systemaattisesti etsiä myös uusia mahdollisuuksia toimintaympäristön muutoksista ja trendeistä kuten hyvinvointipalvelujen kasvusta ja luontosuhteen merkityksen ymmärryksestä ihmisen hyvinvoinnille. Mahdollisuuksien hyödyntäminen liittyy sitten yrittäjien yksilöllisiin motivaatiotekijöihin. Satakunnan ammattikorkeakoulu hakee Green Care -tiedonvälityshanketta vuonna 2015 jossa tavoitteena on aktivoida Satakunnan maaseutualueiden Green Care -yrittäjiä kehittämään yritystoimintaansa.

TYÖRYHMÄ 3:

Maaseudun perusrakenteet ja saavutettavuus

Koordinaattorit:

Ilkka Luoto, FT, yliopistonlehtori, Vaasan yliopisto, ilkka.luoto@uva.fi, puh 029 449 8383

Heli Siirilä, HTM, erityisasiantuntija Vaasan yliopisto / YTR:n maaseudun maankäyttö ja infrastruktuuri -ryhmä, heli.siirila@uva.fi, puh 029 449 8557

Laajakaistayhteyksien saatavuus, rakennuskannan käyttöarvo ja taloudellinen arvo, jätevesien puhdistus, tiestön kunto ja katoavat palvelut puhuttavat haja-asutusalueiden asukkaita. Niin liikenneinfrastruktuuriin kuin palveluinfrastruktuuriinkin tehtävät panostukset kantavat pitkälle tulevaisuuteen. Ne määrittävät asumisen edellytyksiä sekä paikallisten toimijoiden mahdollisuutta toimia aidosti osana laajempia toimija-, tuotanto- ja suhdeverkoja. Mikäli perusrakenteiden annetaan rapautua, se lisää maaseutualueiden eristyneisyyttä, heikentää saavutettavuutta

sekä rajoittaa mahdollisuutta kehittää perusrakenteita käyttäviä tulevaisuuden teknologioita ja sosiaalisia innovaatioita. Esimerkiksi kehittyvä biotalous ja virkistyskäyttö tarvitsevat toimivaa ja monitasoista infrastruktuuria.

Työryhmään toivotaan esityksiä, jotka käsittelevät maaseudun infrastruktuuria sekä paikkojen välisiä rakenteita laajasti ymmärrettynä. Esityksiä vastaanotetaan teemaan sopivilta kehittämis- ja tutkimushankkeilta. Mukaan mahtuvat myös aihealuetta käsittelevät puheenvuorot tai suunnitteilla olevat hankeideaesittelyt.

Työryhmän ohjelma:

Torstai 15.00–17.30

15.00	Niina Uusi-Seppä: Kuka huolehtii maaseudun kulttuuriympäristöstä?	16.00	Kaisa Savela: Kaupunki- ja kuntakeskustojen kehittäminen pohjoisessa
15.30	Päivi Maaranen: Suunnitelmallinen rakentaminen agraarin maiseman säilyttäjänä – havaintoja ja ajatuksia Uudenmaan rannikkoseutua koskien	16.30	Emilia Rönkkö: Resurssiviisaiden maaseututaajamien ja -kylien sopeuttava maankäytön suunnittelu

Perjantai 8.30–09.30

08.30	Olli Lehtonen ja Olli Wuori: Tietoliikenneyhteyksien merkitys maaseutualueiden kehityksessä	09.00	Ilkka Luoto: Tietoverkkoyhteydet maaseutupaikkojen suhteellisen aseman muutoksessa

---

Niina Uusi-Seppä, Turun yliopisto

Kuka huolehtii maaseudun kulttuuriympäristöstä?

Kulttuuriympäristö kertoo monin tavoin ihmisen suhteesta ympäristöönsä eri aikoina. Siihen on jäänyt jälkiä elinkeinoista, asumisesta ja liikkumisesta, mutta myös uskomuksista, arvoista ja politiikasta. Kulttuuriympäristön säilyminen edellyttää ihmisen jatkuvaa läsnäoloa. Suomessa on ollut toisen maailmansodan jälkeen vahva poliittinen tahto pitää koko maa asuttuna. Viimeaikoina tilanne on kuitenkin muuttunut, kun globalisaation myötä monet työpaiikat ovat siirtyneet Suomesta muualle. Ihmiset muuttavat työn perässä suurempiin kaupunkeihin ja pienet taajamat tyhjenevät. Säilyvätkö kulttuurin jäljet myös maaseudulla?

Tällä hetkellä ajankohtainen julkisen talouden kriisi vaikuttaa monin tavoin kulttuuriympäristöön. Kuntia ja seurakuntia yhdistetään ja toimintoja tehostetaan, mikä jättää monia julkisia rakennuksia vaille käyttöä. Yhä useammin puhutaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten myymisestä tai alojen asiantuntemusta. Yhteistyötä eri toimijoiden ja asiantuntijoiden välillä olisi lisättävä, jotta osataan varautua tulevaisuuden haasteisiin ja löytää parhaat

jopa purkamisesta. Monet kohteista on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäviksi ja niiden suojelustatus on suuri. Vastuuta niiden ylläpidosta siirretään nyt yksityiselle sektorille, mutta uuden omistajan löytäminen suurille kiinteistömassoille ei ole helppoa etenäkään maaseudulla. Monilla seurakunnilla on jo nyt vaikeuksia huolehtia kaikista rakennuksistaan. Kirkkojen muuttamista uuteen käyttöön – purkamisesta puhumattakaan – on kuitenkin edelleen Suomessa vaikea hyväksyä.

Kulttuuriympäristön tulisi olla tasa-arvoinen ja kestävä kehityksen mukainen niin ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti kuin kulttuurisestikin. Tulevina vuosina ratkaistaan se, minkälaista kulttuuriympäristöä meillä säilytetään tuleville sukupolville. Kaikkea ei ole taloudellisesti mahdollista säilyttää, joten jostain on luovuttava. Kulttuuriympäristöä koskevan tutkimuksen pitää olla laaja-alaista ja poikkitieteellistä, koska kokonaisuuden hallinta vaatii eri mahdolliset ratkaisut maaseudun kulttuuriympäristön säilyttämiseksi – mikäli se halutaan säilyttää.

Päivi Maaranen, Museovirasto

Suunnitelmallinen rakentaminen agraarin maiseman säilyttäjänä – havaintoja ja ajatuksia Uudenmaan rannikkoseutua koskien

Pääkaupunki lähiseutuineen on muuttunut 2000-luvun aikana kahdella tavalla. Ensinnäkin työn perässä alueelle siirtyvät ihmiset on pyritty asuttamaan pääkaupunkiseudun suuriin kaupunkeihin tiivistetyn rakentamisen avulla luotuihin asuinympäristöihin. Toiseksi pääkaupunkiseutua ympäröivälle vyöhykkeelle on siirtynyt maalaismaisemiin rakennettuihin pientaloympäristöihin ja kerrostaloalueille yhä enemmän tulokkaita ja kaupunkia väljempää asuinmuotoa tavoittelevia. Pääkaupunkiseutua ympäröivää vyöhykettä on luonnehtinut paitsi pienempien kaupunkien ja taajamien verkosto, myös agraarimaisema maataloineen ja tuotantomaineen. Perinteisen agraarin elinkeinonharjoittamisen ja siihen liittyvän asumisen sidos on asutuksen kasvun vuoksi paikoin katkennut ja elinkeinon maisemasta on tullut asuimen maisema. Nämä muutokset eli asukasmäärän kasvu ja elinkeinonharjoittamisen ja asumisen eriytyminen toisistaan näkyvät esimerkiksi läntisen Uudenmaan rannikkoseudun agraarisyntyisessä maise-

massa hyvin.

Käsittelen esityksessäni tätä maiseman muuttamista ja hahmottelen siinä vaikuttavia tekijöitä ja tapahtumakulkuja. Lisäksi esittelen ajatuksen rakentamisen ohjaamisesta maiseman muutokseen vaikuttavana tekijänä tiedostamisen, tietämisen ja välittämisen -tapahtumakulun kautta. Tätä tapahtumakulkua luonnehdin TTV(a)-prosessiksi, mikä korostaa ohjauksen kannalta merkittäviä seikkoja. Ensimmäinen vaikuttava tekijä on tiedostaminen; maisema muuttuu jatkuvasti ja ihmisen tekemät päätökset vaikuttavat tässä muutoksessa oleellisesti. Toinen vaikuttava tekijä on tietäminen, siis maiseman menneen kehityksen ymmärtäminen nykymaiseman synnyttäjänä. Siihen liittyy myös maisemakuvulle luonteenomaisten piirteiden tunnistaminen. Viimeinen tekijä on välittäminen eli maiseman eri piirteiden merkittävyyden tunnistaminen ja arvokkaiksi arvioitujen piirteiden aktiivinen huomiointi ja arvostaminen.

Kaisa Savela, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Kaupunki- ja kuntakeskustojen kehittäminen pohjoisessa

Suomalaiset maaseututaajamat ovat vuosikymmenten saatossa kasvaneet kulloisten trendien ja resursien mukaisesti. Aiempaan verrattuna moni kuntakeskus on menettänyt asemansa kuntaliitoksien tai väestön vähenemisen myötä. Ajan myötä on saattanut muodostua keskuksia, jotka eivät houkuttele uusia asukkaita tai yritystoimintaa puoleensa esimerkiksi vanhan rakennuskannan ja epämiellyttävän yleisilmeen vuoksi.

Kuntien viranomaisten, liike-elämän toimijoiden sekä asukkaiden tai asukasyhdistysten ja kotiseutuyhdistysten yhteistyötä edistämällä on mahdollista lisätä yhteisen taajamaympäristön fyysistä ja toiminnallista kehittämistä. Tässä esityksessä kerrotaan hankkeesta, jossa kyseistä yhteistyötä halutaan parantaa. Pääpaino on yrittäjyyden pohjalta tehtävässä

kehitystyössä.

Tuloksena luodaan paikkaperustaista suunnitelua tukeva toimintamalli, joka soveltuu pikkukaupunkien keskustojen ja osakeskustojen toimijälähtöiseen kehittämiseen. Nämä voivat sisältää yrittäjyyspohjaisia kuntakohtaisia kehittämissuunnitelmia, jotka voivat olla esimerkiksi keskustojen parantamissuunnitelmia, tieympäristön parantamissuunnitelmia, taajamaympäristön detaljisuunnittelua (aukiot, kalusteet jne), rakennusten korjaussuunnitelmia, rakennusten kuntoarvioita ja vanhojen rakennusten uuden käyttötarkoituksen tarkastelua yrittäjyyden näkökulmasta tai yrityspuistojen kehittämistä. Osatavoitteina on paikkaperusteisuus, energiaomavaraisuus, puurakentaminen ja rakennetun ympäristön eheyttäminen. Esitys painottuu valokuviiin pitkäjän-

teisestä työstä ja sitä kautta vetovoimaisista keskuksista. Aineistona ovat Pohjois-Pohjanmaan kunnista

Haapajärvi, Liminka, Kalajoki, Kempele, Kärsämäki, Nivala, Merijärvi, Pyhäjoki, Pyhäjärvi, Raahe, Siikalatva, Utajärvi, Taivalkoski ja Ylivieska.

Emilia Rönkkö, Oulun yliopisto

Resurssiviisaiden maaseututaajamien ja -kylien sopeuttava maankäytön suunnittelu (SOPU)

SOPU -hankkeen päämääränä on tarkastella maaseututaajamien sekä niihin läheisesti liittyvien kylien kokonaisuutta resurssiviisauden näkökulmasta. Resurssiviisauden käsitettä laajennetaan perinteisestä luonnonvarojen tai energiankäyttöä koskevasta tarkastelusta koskemaan myös aineettomia resursseja kuten asukkaiden terveyttä (hyvinvointiresurssit) tai sosiaalista ympäristöä (toiminnalliset resurssit). Olemassa oleva rakennettu ympäristö ja infrastruktuuri (uusiokäyttöresurssi), sekä maisema ja viihtyisyys (vetovoimaresurssina) nousevat myös keskeisiksi resurssiviisauden näkökohdiksi. Hankkeen tuloksena esitetään maaseutualueille uudenlainen toimintamalli resurssiviisauden eri osa-alueitten integroimiseksi maankäytön suunnitteluprosesseihin. Mallissa korostetaan maaseudun elinvoimaisen ja hyvinvointia edistävän asuin- ja työympäristön sekä resurssiviisaan yhdyskuntarakenteen yhtäaikaista muodostumista ja tartutaan haasteeseen, jonka myötä resurssiviisauden tarkastelusta on toistaiseksi puuttunut sekä paikallinen maaseutunäkökulma että rakenteiden ja toimintakäytäntöjen tarkastelun laajempi näkökulma. Panostaminen paikalliseen resurssiviisauteen lisää ekologista kestävyyttä, mutta hyö-

dyt näkyvät myös taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin paranemisena.

Hankkeen tuloksena syntyvä erityisesti maaseutualueille räätälöity sopeuttavan suunnittelun toimintamalli sisältää kolme eri osa-alueita: taajama/kyläkohtaisen seurantarjestelmän eli SOPU-barometrin (taajama/kyläkohtainen nykytilanne, vertailu, seuranta, ennakointi), SOPU-kehityskuvan (strateginen visio) sekä SOPU-optimoinnin (sopeuttavat, ylläpitävät ja kehittävät toimenpiteet suhteessa vallitseviin resursseihin). Mallin tuottaman yksinkertaisen vertailutiedon avulla taajamat/kylät pystyvät jatkossa itse monitoroimaan olevia resurssejaan neljän peruspilarin kautta: 1. elinvoimaisuuden, 2. eheyden, 3. elävyyden sekä 4. elämänlaadun osalta ja suunnittelemaan resurssien kohdentamista täsmällisin perustein.

Toimintamallin jalkauttamista pilotoidaan Pohjois-Savossa Vieremän kunnassa (2016) sekä Pohjois-Pohjanmaalla Haapaveden kunnassa (2017). Pilottien avulla saadaan arvokasta tietoa sopeuttavan suunnittelun konseptin käyttökelpoisuudesta laajemmin.

Olli Lehtonen & Olli Wuori, Luonnonvarakeskus

Tietoliikenneyhteyksien merkitys maaseutualueiden kehityksessä

Toimivat tietoverkkoyhteydet asukkaille ja elinkeinoelämälle on tärkeä indikaattori alueen elinvoimaisuudesta nykyisessä tietoyhteiskunnassa. Tietoliikenneyhteyksien keskeisen merkityksen vuoksi Suomen hallitus onkin linjannut, että vuoden 2015 loppuun mennessä lähes kaikki (yli 99 prosenttia väestöstä) vakinaiset asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaiset toimipaikat ovat enintään kahden kilometrin etäisyydellä 100 Mbit/s

toimivan yhteyden mahdollistavasta valokuitu- tai kaapeliverkosta. Tavoite on tärkeä, sillä nopeilla ja tehokkailla tietoliikenneyhteyksillä voidaan turvata ja lisätä maaseudun ja haja-asutusalueiden asumismahdollisuuksia ja palveluita. Valokuituyhteys voi myös mahdollisesti vähentää harvaan asutulle maaseudulle kohdistuvaa sijaintihaittaa.

Tietoverkkojen merkityksestä on aluetason tutkimuksissa havaittu joitakin positiivisia merkkejä. Laajakaistan tarjonnan ja työllisyyden kasvun välillä on todettu positiivista korrelaatiota, vaikkakin voimakkaimmat korrelaatiot on havaittu maaseudulle vie- raammilla informaatio- ja rahoitusaloilla. Myös sillä, miten aikaisessa vaiheessa laajakaista on tullut saataville, on ollut tutkimusten mukaan merkitystä työpaikkojen lukumäärän kasvulle ja tulojen nousulle. Suomen olosuhteita, harva asutus, pitkät etäisyydet ja epätasainen aluekehitys, vastaavissa oloissa tehtyjä laajoja tutkimuksia tietoliikenneyhteyksien parantamisen yhteyksistä maaseudun väestökehitykseen tai yritystoimintaan ei ole tiedossa. Siksi ymmärrys tietoliikenneyhteyksien merkityksestä maaseutualuei-

den kehitykseen puuttuu niin yleisellä kuin paikalliskin tasolla.

Tässä tutkimuksessa arvioidaan tietoliikenneyhteyksien parantamisen merkitystä maaseutualueiden kehityksessä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten parantuneet tietoliikenneyhteydet ovat vaikuttaneet maaseutualueiden väestökehitykseen ja yritystoimintaan Suomessa 2000-luvulta lähtien. Esitelmässä paneudutaan tutkimuksen alustaviin tuloksiin ja pohditaan, miten arvioinnin tuloksia voidaan hyödyntää ohjattaessa resursseja maaseutualueiden teknologiseen kehitykseen ja sen tukemiseen.

Ilkka Luoto, Vaasan yliopisto, aluetiede

Tietoverkkoyhteydet maaseutupaikkojen suhteellisen aseman muutoksessa

Digitalisaatio vaikuttaa yhteiskunnan palvelutarjontaan sekä tuotanto- ja jakelumenetelmiin kaikilla sektoreilla. Siten digitalisaatio yhdessä tietoverkkoyhteyksien kanssa muotoilevat maaseutupaikkojen suhteellista asemaa. Ne vaikuttavat asukkaiden ja yritysten sijaintipäätöksiin, palvelujen saatavuuteen sekä yleiseen viihtyvyyteen maaseudulla. Kysymys on tietoverkkoyhteyksien saatavuudesta, nopeudesta sekä muun liikenne- ja palveluinfrastruktuurin nivoutumisesta verkkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Esityksessä tarkastelen yhteiskunnan kiihtyvän digitalisaation sekä tietoverkkoyhteyksien merkitystä paikkaperustaisen teorian ja kehittämisen näkökulmasta.

Infrastruktuuriin tehtävät panostukset ja painotukset kantavat pitkälle tulevaisuuteen. Maaseutu- ja kaupunkialueet tulee nähdä toisiansa hyödyttävinä ja viime kädessä toisensa mahdollistavina erityistä sijainnillista resurssi- ja osaamispääomaa ylläpitävinä saarekkeina. Kaupungin ja maaseudun risteytyminen näkyy nimenomaan paikallisina sovelluksina, esimerkiksi tapahtumina, yritystoimintana, teollisuutena ja kulttuurina. Risteytyminen määrittää muutoskestävyyttä ja kyvykkyyttä sekä paikallisuuksien mahdollisuutta toimia aidosti osana yli paikallisia toi-

mija-, tuotanto- ja suhdeverkostoja.

Suomalainen maaseutu poikkeaa merkittävästi Euroopan maaseutualueista, jotka sijaitsevat fyysisesti lähellä kaupunkeja ja metropolialueita. Siksi tietoverkkoteknologian sovellukset ovat avainasemassa pohdittaessa, kuinka harvaan asuttujen alueiden maaseutumaisia resursseja hyödynnetään kestävällä ja hyvinvointia kasvattavalla tavalla. Nyt tuleekin pohtia, miten hajallaan olevat paikalliset resurssit, osaaminen ja laajat luonnonvaraiset alueet kytetään informaatioyhteiskunnan uudistuviin rakenteisiin.

Elokuussa käynnistyneen tutkimushankkeen aiheistona käytetään neljän eri tutkimusalueen kyläkuutuhankkeiden osalta koottavaa haastattelu- ja tapaus-tutkimusmateriaalia. En siis esittele vielä tutkimuksen tuloksia, vaan toivon pikemminkin rakentavaa keskustelua tutkimusasetelman osalta. Valmistuessaan tutkimus pyrkii vastaamaan laajasti ottaen kahteen kysymykseen: miten maaseudun eri toimijatahot ja yritykset ovat kyenneet tarjoamaan sekä käyttämään digitaalisia palveluja ja säilyttäneet tai peräti synnyttäneet uusia toimintaedellytyksiä maaseudulle? Miten maaseutupaikkojen saavutettavuus on muuttunut tai tulee muuttumaan tulevaisuudessa?

TYÖRYHMÄ 4:

Maaseudun uudelleen brändääminen

Koordinaattori:

Arja Lemmetyinen, KTT, yliopistotutkija,
Turun yliopiston kauppakorkeakoulu,
Porin yksikkö, arinle@utu.fi, puh 050
5200 770

Suomen maaseudun matkailulla on valtavasti kasvupotentiaalia, kunhan kasvua tuetaan ja toiminta osataan valjastaa tuotaville urille. Verkostomaisen toiminnan osaaminen on yksi yritysten menestymisen avainkysymyksiä, jossa niiden väliset suhteet toimivat tärkeänä resurssien lähteenä. Pitkien välimatkojen maassa, verkostomaisen yhteistyön ja palvelukehityksen tuloksellisuutta edistää teknologinen vuorovaikutusosaaminen, jolla on tärkeä rooli myös brändiverkoston kansainvälistymistä tavoiteltaessa. Yhteistyöhön palveluiden ja tuotteiden markkinoinnissa liitetään nykyään ns. jakamistalouden (sharing economy) idea. Tämä idea perustuu tarpeeseen säästää niukkoja resursseja resurssien yhteiskäytöllä.

Brändinrakentaminen on jokapäiväinen toimintatapa yrityksissä, mutta sitä käytetään yleisesti myös esimerkiksi maiden, kaupunkien, koulutusorganisaatioiden, museoiden ja taiteiden markkinoinnissa. Myös maaseudun voi brändätä (uudelleen) ja sille voidaan rakentaa entistä vetovoimaisempi brändi siinä kuin mille tahansa alueelle tai paikalle. Brändinrakentaminen aineettomana arvonluontina tiedon, osaamisen, luovuuden ja merkitysten avulla on olennainen taloudellinen menestystekijä maassamme. Suomi ei menesty standardituotteiden tai -palvelujen hintakilpailussa, vaan kilpailuetumme

perustuu älykkääseen erilaistumiseen ja luovuuteen. Älykkäässä erikoistumisessa keskiössä on alueellisen verkostoitumisen tuoma osaamistalouden maaseutuosaamisen tietovuoto (knowledge spillovers) ja aktiivinen kansainvälinen tiedon siirto (knowledge transfer).

Työryhmään toivotaan esityksiä, joissa käsitellään esimerkiksi palveluinnovaatioiden yhdistämistä alueen kulttuuriperintökohteisiin, matkailun luksustuotteita sekä alueen uuden brändi-ilmeen viestintää eri medioissa, sosiaalista vuorovaikutusta tai yhteistyötä ja yhteisöjen merkitystä yrittäjänä toimimiselle. Aluetalouden näkökulmasta kiinnostavia keskustelun aiheita on maaseutumatkailun tulojen ja työllisyyden kehityksen tarkastelu.

Työryhmän ohjelma:

Torstai 15.00–17.30

15.00	Maarit Grahn: Maaseutumatkailu ja maaseudun teollinen kulttuuriperintö	16.15	Ari Karppinen & Saku Vähäsantanen & Teemu Haukioja: Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten resilienssi aluetaloudessa
15.25	Anne Volanen: Maaseudun näköalapaikat ja matkailu: esimerkkinä Kangasalan harjut	16.40	Tanja Lepistö & Tuomas Pohjola & Lenita Nieminen: Co-creation of experience-centric service design
15.50	Olli Jakonen: Kulttuurihankkeet Manner-Suomen maaseutuohjelmassa 2007–2013 - Selvitystyö opetus- ja kulttuuri-ministeriölle	17.05	Anu Lähteenmäki-Uutela: Rebranding countryside - a human biological perspective

Perjantai 8.30–9.30

8.30	Johanna Aalto: Paikasta brändiksi – historiasta tulevaisuudeksi, case Kauttuan Ruukinpuiston alueen kehittämistyö	8.55	Lenita Nieminen & Arja Lemmetyinen: Live work and love - Creative branding of a rural area

---

Maarit Grahn, Turun yliopisto

Maaseutumatkailu ja maaseudun teollinen kulttuuriperintö

Matkailun kehittämisessä hyödynnetään yleensä paikallisia resursseja. Kulttuuriperintö, sekä aineeton että aineellinen kulttuuriperintö, voi toimia matkailun kehittämisen ja paikan brändäämisen yhtenä raaka-aineena. Kulttuuriperinnöstä valitaan se osa, joka parhaiten soveltuu paikan esittämiseen ja joka parhaiten tuottaa taloudellista hyötyä. Matkailun kehittämisessä tilallisten kertomusten (*spatial narratives*) luominen on yhtä tärkeää kuin fyysinen ympäristö.

Teollinen kulttuuriperintö, teollisen menneisyyden fyysiset jäljet ja teolliseen toimintaan liittyvät tiedot, taidot ja kertomukset, on osa maaseudun kult-

tuuriperintöä. Maaseudun teolliset kulttuuriperintökohteet voivat olla hyvin erilaisia iältään, kooltaan ja muilta fyysisiltä ominaisuuksiltaan. Kohteet voivat vaihdella pienistä myllyistä suurehkoihin teollisuusympäristöihin. Esitelmässäni tarkastelen maaseudun teollisen menneisyyden jälkien käyttöä matkailun kehittämisessä ja paikan brändin rakentamisessa. Pohdin teollisen kulttuuriperinnön uuskäyttöön liittyviä mahdollisuuksia mutta myös haasteita. Esimerkteinä käytän satakuntalaisia maaseudun teollisuusperintökohteita.

Anne Volanen, Turun yliopisto

Maaseudun näköalapaikat ja matkailu: esimerkkinä Kangasalan harjut

Matkailuun liittynyt näköalojen muokkauksen ensimmäinen buumi alkoi Kangasalla, kuten muuallakin maaseudulla 1800-luvun lopulla. Tuolloin monet, usein kuvataiteen ja kirjallisuuden jo tunnetuiksi tekemät maisemat muuttuivat mahdollisiksi kokea myös omakohtaisesti. Näköalaoja avattiin aikakauden maisemaihanteiden mukaisesti esimerkiksi näkötorneja rakentamalla ja kasvillisuutta avartamalla ja rajaamalla. Näköalat ovat kuitenkin vaatineet säilykseen jatkuvaa ylläpitoa, mitä jo alun perin monimutkaisiksi jääneet tornien omistussuhteet ovat voineet vaikeuttaa. Ensimmäiset puurakenteiset tornit alkoivat kadota paikoilta 1900-luvun alkupuoliskolla, samalla kasvillisuutta alkoi jäädä hoitamattomaksi ja näköalaoja umpeutui. Torneja on kuitenkin myös rakennettu uudelleen ja näkymiä on pyritty säilyttämään eri tavoin.

Maaseudun maisemaa on tutkittu viime aikoina

erityisesti representaatioiden avulla. Tutkimuksissa on esimerkiksi osoitettu, että valokuvauksen yleistyessä matkailun näköalapaikoista tuli usein suosittuja kuvauspaikkoja. Maaseudun näköalapaikoilla on siten ollut monitahoinen merkitys. Paikoilla tapahtuneen matkailun lisäksi maaseudun näköalapaikat ja niiltä kuvatut näköalat ovat voineet osallistua eri tavoin paikkakunnan ja sen maisemien tunnetuksi tekemiseen tai osana laajempia kuvastoja ne ovat voineet olla rakentamassa yleistä mielikuvaa maaseudusta. Tarkastelen historian- ja maisemantutkimusta yhdistämään pyrkivässä esityksessä Kangasalan harjujen näköalakohteita paikan näkökulmasta. Kangasalan harjualueen näköalapaikat ovat esimerkkejä maaseudun kohteista, joiden näkymiä on säilytetty tähän päivään saakka. Miten ja kenen toimesta näköalaoja alun perin muokattiin? Miten niitä on ylläpidetty ja hyödynnetty?

Olli Jakonen, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätö Cupore

Kulttuurihankkeet Manner-Suomen maaseutuohjelmassa 2007–2013 - Selvitystyö opetus- ja kulttuuriministeriölle

Tarkastelin opetus- ja kulttuuriministeriön tilaamassa selvityksessä Euroopan unionin Manner-Suomen maaseutuohjelman rahoitusta maaseudun paikalliskulttuurille ohjelmakaudella 2007–2013.

Selvityksessä kysyttiin: Kuinka paljon rahoitusta kohdistui kulttuurihankkeisiin ja paljonko niitä toteutettiin? Mitkä alueet panostivat erityisesti kulttuurin kehittämiseen? Ketkä olivat hanketoimijoita ja minkälaisia toimenpiteitä hankkeissa toteutettiin? Minkälaisia mielenkiintoisia yksittäisiä hanke-esimerkkejä ohjelmakaudelta voidaan löytää? Minkälaiseksi maaseudun kulttuurihankkeiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja kulttuuripoliittista merkittävyyttä voidaan arvioida? Mitä tulevaisuuden kehittämiskohteita nousi esiin?

Kulttuurihankkeet teemoiteltiin selvityksessä neljään ryhmään: luova talous ja kulttuuriyrittäjyys, kulttuurimatkailu, kulttuuri ja hyvinvointi sekä yleinen kulttuuri (kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristöt, kulttuuritoiminnan kehittäminen, kulttuuripalvelut).

Ohjelma on mahdollistanut seitsemän vuoden aikana yli tuhat hanketta, kanavoivut maaseudun paikalliskulttuurille rahoitusta reilut 70 miljoonaa euroa ja tuottanut suuren määrän toiminnasta saatuja elämyksiä ja kokemuksia sekä uusia innovaatioita.

Selvitys vahvisti, että yhdistykset ovat ratkaisevan tärkeitä maaseudun kulttuuritoiminnan kehittämiseksi. Valtaosa kulttuurihankkeiden toteuttajista oli yhdistyksiä (730 hanketta, yht. 68 % hankkeista), jotka olivat pieniä kylä-, taide-, kulttuuri, harrastus- tai kotiseutuyhdistyksiä ja nuorisoseuroja. Paikalliset Leader-kehittämisyhdistykset rahoittivat kulttuurihankkeita yhteensä lähes 50 miljoonalla eurolla.

Manner-Suomen maaseutuohjelmalla 2007–2013 on ollut suuri merkitys suomalaiselle kulttuuritoiminnalle. Ohjelma on kulttuuripoliittinen instrumentti ja rahoitusväline maaseudun paikallistoimijoille. Selvityksessä tarkastellut esimerkkiprojektit edustivat mielenkiintoisia avauksia sekä hyviä ja innovatiivisia käytäntöjä tuottaneita maaseudun kehittä-

tämisohjelman kulttuurihankkeita. Voidaan arvioida, että rahallisesti suhteellisen pienestä koostaan huolimatta maaseutuohjelman hankkeilla on ollut

yhteiskunnallista vaikuttavuutta: vaikutuksia muun muassa alueiden imagoon ja houkuttelevuuteen.

**Ari Karppinen & Saku Vähäsantanen & Teemu Haukioja, Turun yliopiston kaup-
pakorkeakoulu**

Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten resilienssi aluetaloudessa

Matkailu on yksi nopeimmin kasvavista aloista maailmalla. Aluekehittäjät, elinkeinoelämä ja monet alueen toimijat ovat kiinnostuneita matkailun taloudellisesta merkityksestä aluekehityksessä. Tutkittu tieto matkailun aluetaloudellisista vaikutuksista vaikuttaa suoraan sekä julkisten että yksityisten organisaatioiden strategiaan painotuksiin, investointeihin ja mahdollisiin kumppanuuksiin. Matkailun alueellisten vaikutusten tutkimus on haasteellista sekä teoreettisesti että empiirisesti, koska tyyppillisesti matkailu nivoutuu lähes koko alueen elinkeinorakenteeseen verkostomaisesti erilaisten suorien ja epäsuorien rakenteiden kautta. Tästä johtuen matkailulle ei ole yhtä kaiken kattavaa määritelmää. Käytettävien tutkimusmenetelmien kirjo on laaja, mikä mahdollistaa joustavuuden tapauskohtaisissa tarkasteluissa, mutta alueiden välisten vertausten tekeminen luotettavasti on lähes mahdotonta. Tutkimustietoon perustuva aluekehittämistyö edellyttää kustannustehokkaita, luotettavia ja alueiden välisiä vertailuja mahdollistavia kvantitatiivisia työkaluja päätöksenteon tueksi. Tässä esittelemme yhden sellaisen välineen, jonka avulla voidaan julkisiin tilastoihin perustuen mitata alueellista matkailutuloa ja matkailun työllisyysvaikutuksia.

Laskentamalli on kehitetty Turun yliopiston kauppakorkeakoulussa, ja se on jo käytössä eräässä matkailunedistämisorganisaatiossa. Malli antaa lukuisia mahdollisuuksia kiinnostavien käytännöllisten aluekehitys- ja akateemisten tutkimuskysymysten selvittämiseksi. Laajennamme tässä esityksessä mallia sen selvittämiseen, miten resilienssiä matkailu on suhteessa alueellisiin toimialoihin. Resilienssillä tarkoitetaan aluetalouden ja sen toimialojen kykyä selviytyä aluetta kohtaavista ulkopuolisista shokeista, kuten yhä jatkuvasta euroalueesta koskevasta finanssikriisistä. Satakunnan maakunta on tilastollisen tarkastelun kohteena. Tilastollinen tarkastelu paljastaa, millaisia matkailu ja muut alueen toimialat ovat resilienssiominaisuuksiltaan. Satakunnassa näyttää toteutuvan talousteoriaan sopiva havainto, että matkailu kestää paremmin globaaleja taloushäiriöitä kuin muut toimialat. Toisaalta vaikuttaa siltä, että toimialojen tuottavuuden ja resilienssin välillä vallitsee jonkinlainen trade-off: taloushäiriön kohdatessaan tuottavat teollisuustoimialat joutuvat rajumpien haasteiden kohteeksi kuin matalan tuottavuuden, mutta hyvän resilienssin omaava matkailu.

**Tanja Lepistö & Tuomas Pohjola & Lenita Nieminen, Turun yliopiston kauppa-
korkeakoulu**

Co-creation of experience-centric service design

The ongoing shift from tangible to intangible service offerings in the tourism industry is illustrated by the use of service design and the emphasis on service experience. Service design, as a relatively new field of study in the context of a tourism destination network, offers the potential to facilitate service experiences and co-creation. Our study presents a multiple case study of tourism destination networks evolving around three ironworks villages in rural

areas of Finland. This study contributes to the literature on tourism and culture by focusing on co-creation and service experiences by identifying service design principles: design tools' usage, participant engagement, stakeholder co-creation, dramatic event structuring, sensory design and delivery process coordination, and practices that facilitate the creation of service experiences on a network level.

In reflecting network-level results against the firm-level service design planning model, our study offers both directions for further development of the current service design planning model for a network-level application and an analysis tool to identify weaknesses and opportunities for service design development. This enables the facilitation of service experiences that may lead to higher levels of customer satisfaction.

Our results indicate, that the different levels of network co-creation may require different means of service design: the coordinating company and

network levels may benefit more from formal plans, blueprints, and strategy documents, whereas, on the customer level, a service design that promotes customer participation and involvement, including the use of the latest participative service technology, may provide more direct facilitation of experiences. In order to construct and strengthen a national-level tourism destination brand identity and to reap the potential benefits of such an identity, strategic co-creative efforts and wider stakeholder involvement in destination networks' total service design are called for.

Anu Lähteenmäki-Uutela, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Rebranding countryside - a human biological perspective

Place branding is often based on sites, features, and atmosphere of the place, not focusing on how places feel in the human bodies, and not focusing on how humans biologically differ from each other. From the biological perspective, experiencing a place is about brain activities and hormones circulating in the blood. Biological reactions depend on what the person senses and what she does. Countryside can produce a wide range of sensations and emotions, some of which are partly ignored in countryside branding. I suggest biology and hormones behind the human experiences as another viewpoint for rebranding countryside:

Tranquility is related to high serotonin levels. Beauty, peace and quiet, and pure nature combine in a typical image of countryside. Good food fits well into the picture. This is the slow side of countryside.

Activities relate to dopamine and adrenaline. This is the fast side of countryside. A group of people are not biologically inclined into aspiring tranquility: they are about action and adventure. For these humans, whitewater rafting, snowboarding, and skydiving will produce what the brain needs for pleasure.

Romance is based on testosterone, oestrogen, and oxytocin. Testosterone and oestrogen produce sexual desire. For single people especially, a destination without mate attraction possibilities might be unattractive. The naughty side of countryside is looked for. Oxytocin is the love hormone that bonds partners together. Countryside experiences with one's partner can make one feel happy, relaxed, and in love. This is the cuddly side of countryside.

Mystical and religious experiences produce the flow of serotonin, melatonin, and oxytocin. Countryside can be strange, crazy, haunting and wild. This is the dark side of countryside. Humans crave for authentic places for expanding their consciousness. Beasts and witches could be combined with ancient history and modern spirituality for narratives and ceremonies.

In conclusion, human brain chemistry and hormones can add an interesting perspective to the discussion on place branding. Humans will remain biological creatures, in addition to being social and cultural.

Johanna Aalto, Euran kunta

Paikasta brändiksi – historiasta tulevaisuudeksi, case Kauttuan Ruukinpuiston alueen kehittämistyö

Paikka voi olla periaatteessa mikä tahansa, mutta miten sille saadaan luotua menestyvä, omaleimainen brändi? Tarkoituksena on tutkia paikan markkinoinnissa ja brändäämisessä korostuvia tekijöitä Kauttuan Ruukinpuiston alueella tehdyn kehittämistyön kautta.

Kauttuan Ruukinpuiston toimijat ovat aloittaneet vuonna 2013 kehitystyön alueella elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden lisäämiseksi. Brändiarkkitehtuuri otettiin työkaluksi hahmoteltaessa brändin rakentamisen vaiheita. Arkkitehtuuri, joka itsessään liittyy alueeseen kiinteästi, soveltui käyttötarkoituksen tilanteessa, jossa kirjoittajien sanoin: “Merkitys nousee entistä ratkaisevammaksi, kun brändien käyttöyhteydet monimutkaistuvat”.

Alueen historia muodostuu yhdeksi vahvuudeksi, koska paikalla pitää olla ymmärrettävä, kiinnostuksen herättävä tarina tai tarinoita taustoittamassa aiempia vaiheita. Kulttuurin monikerroksisuus mahdollistaa erilaisia näkökulmia ja yhdistelmiä, joiden avulla alueella kävijä itse on ratkaisevassa roolissa yhtälön tekijänä.

Alueen toimijat ovat Kauttuan Ruukinpuistolle luonnollisia vahvuuksia. Alueella toimii teollisuuden suuryrityksiä, palveluliiketoimintaa ja muita yrittäjiä, yhdistyksiä, julkisen sektorin toimijoita sekä aktiivisia yksittäisiä kansalaisia. Toimijoiden yhteinen tahtotila on ollut määrittämässä brändin rakentamista, koska aluetta koskevan viestin pitää olla vähintään ylätasolla yhteinen.

Kauttuan Ruukinpuiston brändin rakentamisessa on muodostettu käsitys alueen toimijoista ja historiasta (brändiarkkitehtuurin vaihe 1, osittain myös vaiheet 2 ja 3). Seuraavaksi toimijoiden kesken on löydetty yhteinen tahtotila (osin vaiheet 2, 3 ja kokonaan 4 ja 5). Koordinoituvastuista on sovittu jollain tasolla ja yhdessä laadittua suunnitelmaa toteutetaan käytännössä.

Brändin onnistumisen arvioinnissa tulee keskittyä samanaikaisesti meneillään oleviin yleisiin asioihin kuin myös jatkuvaan, paikalliseen uudistumiseen. Vasta jälkeenpäin voimme arvioida onnistumista, mutta samalla voimme tehdä jatkossa myös toisin.

Lenita Nieminen & Arja Lemmetyinen, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Live work and love - Creative branding of a rural area

One of the challenges that places face in a competitive global environment is how to maintain and develop their distinctiveness. Much of the research on creative spaces has concentrated on cities. However, the emergence of the creative countryside has potential to make rural areas attractive places not only to live and work but to redefine an area as a modern competitive tourism destination by creating a unique offering to attract visitors.

Cultural heritage has become a valuable resource from which the themes and narratives which are essential to ‘place-making’ can be derived by tying the physical assets and the living culture together. It has also become important to tie together images, identities and cultural resources into coherent visitor experiences under a common brand. In branding a

place, the creative industries play a key role due to their high symbolic content. A joint brand “Culture Finland” offers the actors of the co-creator network of the countryside a platform where to develop the contents of their business from bottom-up.

In our study, we follow a development project aiming at building a common brand for a rural area enabling the actors to see it as part of the joint brand offering a “platform” for development. The data have been gathered both by interviewing entrepreneurs and public business developers and observing them in official and unofficial meetings for a couple of years. Preliminary findings indicate that in building a joint brand, it will be of importance to share joint values. The active role of micro firms in place branding also needs to be emphasized.

TYÖRYHMÄ 5:

Palvelut tarjottimella

Koordinaattori:

Jouni Kaipainen, KTT, tutkija Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, jouni.kaipainen@chydenius.fi, puh. 040 805 4416

Mari Kattilakoski, YTL, projektitutkija, Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, mari.kattilakoski@uef.fi, puh. 050 449 4896

Arja Kilpeläinen, YTM, HTM, yliopisto-opettaja, Lapin yliopisto, arja.kilpelainen@ulapland.fi, puh. 040 530 0364

Palvelujen kehittämistä ohjaa vahva markkinalähtöisyys. Tuottavuuden ja tehokkuuden kasvavat vaatimukset ohjaavat niin yksityisten kuin julkisten palvelujen kenttää. Julkisten palvelujen markkinoinnista näkyy sekä palvelujen avautumisena kilpailulle että yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kasvavana roolina julkisten palvelujen tuottajina. Samanaikaisesti vaalitaan kansalaisten toimijuutta ja valinnanvapautta, joita on pyritty edistämään muun muassa yhteistuoannon kautta ja palvelusetelien laajentuneena käyttöönottona.

Työryhmässä tarkastellaan maaseudun uusiutuvia palvelurakenteita ja palveluntuottajien muuttuvaa kenttää eli julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palvelutarjontaa maaseudulla. Millainen on maaseutualueiden palvelurakenne ja palvelujen markkinat? Kohtaavatko palvelutarjonta ja asukkaiden palvelutarpeet? Vai ovatko maaseudun palvelumarkkinat ja valinnanvapaus pelkkää markkinahattaraa?

Toivomme työryhmään esityksiä maaseudun palvelujen nykytilanteesta, kehi-

tyksestä ja tulevaisuudesta. Kiinnostuksen kohteena ovat julkisten palvelujen reformit ja niiden vaikutukset maaseudun palvelujen toimivuuteen, samoin kuin isojen kansallisten tai kansainvälisten yritysten toiminnan laajenemisen vaikutukset paikallisten yritysten toimintaan ja kolmannen sektorin asemaan maaseudun palvelumarkkinoilla. Lisäksi toivomme esityksiä palvelutuotannon hybrideistä ja yhteisötalouden muodoista.

Työryhmän ohjelma:

Torstai 15.00–17.30

15.00	Eeva Aarrevaara: Maaseututaajamien näkökulma maaseudun palvelurakenteeseen	16.15	Arja Kilpeläinen & Päivi Rasi: Sivukylien ikääntyneiden digitaidot toimijuuden modaliteettien valossa
15.25	Jouni Kaipainen: Maaseudun palvelut markkinoilla	16.40	Mari Kattilakoski: Maaseudun paikalliset hyvinvointi- järjestelmät
15.50	Marika Kettunen: Palveluvalvoite – mikä se on ja mihin sitä voidaan käyttää?	17.05	Markus Sjöberg: Dokumentaarinen videoviestintä palvelumallien levittäjänä

Eeva Aarrevaara, Lahden ammattikorkeakoulu

Maaseututaajamien näkökulma maaseudun palvelurakenteeseen

Suomalainen maaseututaajama 2010-luvulla -tutkimuksessa selvitettiin seitsemän eri maaseututaajaman nykytilaa mm. rakennetun ympäristön, maiseman, taajamakuvan ja palveluiden osalta. Tutkimusaikavälinä oli muutos 1970-luvun lopusta 2010-luvulla, ja taustan tutkimukselle muodosti Suomalainen maaseututaajama 1970-luvun lopulla -tutkimus. Kohdetutkimukset tehtiin Kälviällä, Kaustisilla, Kangasniemellä, Sysmässä, Multialla, Hauholla ja Perniössä. Kaikissa taajamissa oli selkeästi nähtävissä väestön hidaskasvu, suhteellinen vanheneminen ja nuorempien ikäluokkien supistuminen. Lähes kaikissa taajamissa väkimäärä oli kuitenkin kasvanut vuoteen 1990 saakka ja lähtenyt vasta sen jälkeen selvään laskuun. Kolme kohdekunnista oli jo liittynyt suurempiin kuntaliitosalueisiin: Kälviä on osa Kokkolan kaupunkia, Hauho osa Hämeenlinnan kaupunkia ja Perniö osa Salon kaupunkia.

Taajamien sijainti suhteessa suuremman tason keskuksiin vaikuttaa selkeästi niiden palvelutarjontaan. Esimerkiksi Sysmän taajama sijaitsee 50 km päässä Heinolasta, 70 km päässä Lahdesta ja noin 100 kilometrin päässä Jyväskylästä. Taajamassa on säilynyt kohtuullisen hyvä kaupallisten ja julkisten

palvelujen tarjonta verrattuna esimerkiksi 20 kilometrin päässä isommasta keskuksista sijaitsevaan taajamaan. Kuntaliitosten myötä taajamasta yleensä poistuvat kunnalliset palvelut ja tyhjälle kunnantalolle etsitään uutta omistajaa. Perniössä kyläyhdistys on ostanut kunnantalonsa ja järjestää siellä toimintaa aktiivisesti. Vaikuttaakin siltä, että kuntaliitoksen myötä pyritään vahvistamaan paikallista identiteettiä ja aktivoimaan asukastoimintaa.

Tulevaisuus on silti kysymysmerkki palvelurakenteille. Kunnat odottavat sote-uudistuksen ratkaisua. Tieverkko ja sen kunto ovat saaneet tukea uudesta hallitusohjelmasta ja myös yllättävät hankkeet voivat tuoda vahvistusta tieverkon parantamiseen. Tästä on esimerkkinä Multia, jonka tiestöä aletaan parantaa johtuen Äänekosken tehdashankkeesta ja sen laaja-alaisesta raaka-aineen hankinnasta. Liikkuvia palveluja on myös alettu soveltaa, mistä yhtenä esimerkkinä Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän Linkku-palvelubussi, joka kiertää maaseutualueilla ja tarjoaa sosiaali- ja terveyspalveluja. Uusia palvelujen tuottamistapoja ja -konsepteja tullaan tarvitsemaan jatkossa, jotta maaseututaajamat säilyttäisivät riittävän palvelurakenteen eri väestöryhmille.

Maaseudun palvelut markkinoilla

Maaseudun palveluja muokataan paljolti yhdenlaisen taloudellisen ajatuksen varassa. Päättäjille on iskos-tettu taloustieteellisillä tutkimuksilla, että optimaalinen kuntakoko ja samalla palvelujen järjestämiskoko on 20 000 asukkaan suuruusluokassa. Tämä tulos – olipa se sinällään oikea tai ei – ei kuitenkaan riitä palvelujen järjestämisen ymmärtämiseen. Mittakaava-etu on vain yksi epälineaarisuus muiden joukossa.

Jos sama tuottaja voi tarjota monia palveluja, täytyy katsoa kannattaako näitä palveluja tuottaa yhdessä vai erikseen. Tällainen tuotannon laajuusetu tuntuu vaikealta asialta ymmärtää. Käytännössä asiaa voi ajatella, että onko tuottajalla jokin ydintoiminta, johon voidaan liittää pienellä lisäkustannuksella uusia palveluja. Esimerkiksi maaseudun postinjakajat jakavat 80 kunnassa samalla vanhuksille lämpimän ruuan. Tämä on tehokasta. Ajatusta voisi viedä pidemmälle. Entäpä jos postimies samalla katsoisi, onko vanhuksella kaikki kunnossa. Tämän näkemys voisi nopeasti raportoida tabletilla tietokantaan, jolloin sote-puolen ihminen voisi joko tulla käymään tai jättää paikan väliin. Nyt postivirkailijoilla ei ole sote-alan osaamista, mutta täytyykö näin olla aina. Ehkä maaseudulla voisi toimia moniammatillinen henkilö, jolla olisi perustiedot useammasta ammatista?

Mittakaavan katsominen ei riitä myöskään silloin, kun asukastiheys on ratkaisevaa. Lisäasiakkaiden tuonti keskukseen kannattaa vain jos nämä tulevat lähialueelta. Tiheysetu on tällöin oikeampi mitta arvioitaessa oikeaa maantieteellistä aluetta palveluyksikölle.

Jos taas oppiminen on tärkeää, mittakaava jää toisarvoiseksi. Ajassa tapahtuvassa tuotannossa yksikkökustannukset voivat alentua vuosi vuodelta, vaikka tuotantoyksikön koko pysyy samana. Pitkäaikaisiin asiakassuhteisiin liittyvän oppimisen heittäminen hukkaan ei siten ole järkevää kroonisissa taudeissa.

Sote-alueilla palveluja ostavat alan ammattilaiset, jotka vaativat palvelujen tarjoajilta tarkkoja palvelukuvauksia, laatuja järjestelmiä ja referenssejä. Mallin voisi kuitenkin rakentaa aivan toisin päin, jolloin asiakas saisi käyttöönsä henkilökohtaisen budjetin, joka turvin hän ostaisi palveluja. Asiakkaan tarpeet ratkaisivat.

Henkilökohtaisten budjettien käyttöönotto olisi suuri murros koko palvelujärjestelmässä. Kuntien ja sote-alan ammattilaisten roolit pitäisi miettiä uusiksi. Joku voi nähdä tässä ulkoistamista ja uusliberalismia. Kyse on silti pääosin kilpailun luonteen muuttumisesta: kilpailu markkinoista (tarjouskilpailut) muuttuu toimijoiden väliseksi kilpailuksi markkinoilla.

Marika Kettunen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Palveluvelvoite – mikä se on ja mihin sitä voidaan käyttää?

Ostopalveluiden käyttö on kunnissa ja kuntayhtymissä arkipäivää, mutta aina kilpailuttaminen ei syystä tai toisesta onnistu. Monilla maaseutualueilla harva-asutus ja pitkät etäisyydet rajoittavat markkinoiden toimivuutta välttämättömissä peruspalveluissa. Palveluiden tuottaminen ei yksinkertaisesti ole näissä olosuhteissa kaupallisesti katsottuna tarpeeksi kannattavaa, jotta syntyisi toimivat, kilpailulliset markkinat. Normaalin hankintamenettelyn sijaan palvelut on tällöin mahdollista järjestää palveluvelvoitteen avulla.

Palveluvelvoite eli ns. SGEI-menettely ei ole uusi asia; sitä on käytetty monissa EU-maissa, myös Suo-

messä, yhteiskunnallisesti tärkeiksi ja välttämättömiksi katsottujen palvelujen turvaamiseen. Tähän mennessä palveluvelvoitetta on Suomessa käytetty lähes yksinomaan valtakunnallisella tasolla. Kuitenkin myös paikallinen ja alueellinen käyttö olisi mahdollista. Vähäinen käyttö kuntatasolla on johtunut toisaalta siitä, että menettelyä ei tunneta, ja toisaalta siitä, että sitä on pidetty juridisesti vaikeaselkoisena ja hallinnollisesti raskaana tapana järjestää palveluja.

Pyrin esityksessäni avaamaan selkokielelle mikä palveluvelvoite on, miten sitä käytetään ja millaisissa tilanteissa sitä voitaisiin käyttää maaseudun palveluiden turvaamiseksi.

Arja Kilpeläinen & Päivi Rasi

Sivukyliä ikääntyneiden digitaaliset taidot toimijuuden modaliteettien valossa

Digitalisoituvassa yhteiskunnassa palvelujen käytön yhtenä edellytyksenä ovat digitaaliset taidot. Yhteiskunta edellyttää taitoa käyttää digitaalisesti tuotettuja ja tarjottuja palveluja, mutta kohtaavatko yhteiskunnalliset vaateet ikääntyneiden kyläläisten yksilöllistä tai yhteisöllistä toimijuutta. Ajattelemme, että digitaaliset taidot ovat yksi edellytys sille, että ikääntyneet kyläläiset voivat olla osa nykyistä yhteiskuntaa. Tarkastelemme ikääntyneiden kyläläisten digitaalisia taitoja toimijuuden modaliteettien avulla: osata, kyetä, täytyä, voida, tuntee ja halua. Aineistomme on kolme fokusryhmähaastattelua, jotka teimme keväällä 2015 pienissä lappilaisissa sivukylissä.

Tavoitteenamme on aineiston avulla pohtia, millaisia yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia toimijuuden mo-

daliteetteja kyläläiset ajattelevat olevan arjessaan. Toimijuuden modaliteetteja voi tarkastella sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulmasta. Alustava analyysimme osoittaa, että ikääntyneiden kyläläisten digitaalinen toimijuus pohjautuu yksilöllisiin tarpeisiin ja haluun, jotka rakentuvat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden kehystämässä arjessa. Alustavien tulosten mukaan ikääntyneiden sivukyläläisten digitaalista toimijuutta rakennetaan pareina ja perheinä arjessa. Kyläläisten tulkitsemana yhteiskunnan edellyttämät digitaalisten taitojen vaateet näyttäisivät painottuvan kolmeen modaliteettiin: osata, täytyä ja voida. Sen sijaan yksilötasolla tarkastellen kaikki toimijuuden modaliteetit kietoutuvat toisiinsa arjessa, vaikkakin niiden painotukset vaihtelevat tilanteittain

---

Mari Kattilakoski, Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos

Maaseudun paikalliset hyvinvointijärjestelmät

Hyvinvointipalvelujen järjestämiseen liittyviin haasteisiin on viimeisten vuosien aikana etsitty ratkaisua erityisesti hallinnollisten reformien kautta. Uudistushankkeiden keskeisenä ajatuksena on ollut palvelujen taloudellisen tehokkuuden, laadun ja saatavuuden parantaminen keskittämällä hallinto- ja tuotantorakenteita, syventämällä palvelujen integraatiota, vahvistamalla kansallista ohjausta sekä avaamalla palvelutuotantoa kilpailulle. Samanaikaisesti maaseutualueilla on syntynyt useita paikallisia toimintamalleja, joissa hyvinvointitarpeita sekä keinoja niihin vastaamiseksi on lähdetty miettimään paikallisista lähtökohdista sektori- ja toimijarajat ylittävän yhteistyön kautta. Paikallistason joustavista hyvinvointijärjestelmistä, jotka perustuvat alueiden fyysisten, sosiaalisten ja kulttuuristen erityispiirteiden tunnistamiselle, ja joissa korostuu kansalaisten osallisuus sekä erilaisten virallisten ja epävirallisten toimijoiden yhteistyön tuottamat paikalliset hyvinvointiresurssit käytetään eurooppalaisessa tutkimuksessa käsitettä Local Welfare Systems (LWS).

Tarkastelen esityksessäni maaseudun asukkaiden hyvinvointia ja siihen vaikuttavia tekijöitä hyödyntäen paikallisen hyvinvointijärjestelmän käsitettä.

Kuvaan tapaustutkimuksen kautta paikallisen hyvinvointijärjestelmän rakennetta ja toimintaa sekä siihen vaikuttavia tekijöitä Itä-Suomen harvaan asutulla maaseudulla. Aiemmin käsitettä on käytetty lähinnä kaupunkiympäristöissä syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävän hyvinvointipolitiikan tarkastelussa. Haluan avata keskustelua siitä, voisivatko paikallisuuden, sektorirajat ylittävän yhteistyön ja kansalaisten osallisuuden pohjalle rakentuvat paikalliset hyvinvointijärjestelmät toimia edelläkävijöinä uudella kestäväälle hyvinvointikulttuurille erityisesti maaseutualueilla, missä hyvinvointipalvelujen järjestämiselle on monia haasteita.

Hyvinvoinnin paikallisen järjestäytymisen etuina nähdään ihmisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistuminen ja sen tuottamat hyvinvointivaikutukset, palvelujen parempi kohdentuminen sekä toimijoiden keskinäisen yhteistyön myötä lisääntyvät resurssit. Hyvinvoinnin paikallisen ja kokonaisvaltaisen ulottuvuuden tunnistaminen voi parhaimmillaan johtaa vaikuttavuuteen ja kustannustehokkuuteen, jolla on heijastuksensa koko kansalliseen hyvinvointijärjestelmään.

Markus Sjöberg, TaK

Dokumentaarinen videoviestintä palvelumallien levittäjänä

Tiedonvälitys on yksi palvelujen suurimmista pulonkaloista – tai mahdollisuuksista. Hyvätkään toimintamallit eivät saavuta laajaa käyttäjäkuntaa, jos tieto ei kulje sitä tarvitseville toimijoille. Päättäjän, asukkaan tai palveluntarjoajan aika ei usein riitä pitkän tutkimus- tai hankeraportin lukemiseen. Uusien keinojen ja mediamuotojen hyödyntäminen viestinnässä voi tuoda palveluinnovaatiot, nykyisten mallien ongelmakohdat ja kehittyvät ratkaisumallit suuren yleisön tietoisuuteen.

Teknologisen kehityksen myötä yksi voimakkaimmin kasvavista viestintämuodoista on verkkovideo. Dokumentaarinen esitystapa soveltuu hyvin hankkeiden tai tutkimusten ydinkohtien välittämiseen. Audiovisuaalisen kerronnan monitasoisuus mahdollistaa ajallisesti tehokkaan viestinnän. Dokumentaarisen elokuvakerronnan keinot tarjoavat myös perinteisille raportointimalleille vieraita esittämisen elementtejä. Elokuvakerronta on vahvimillaan etenkin tunteiden välittäjänä. Kun ongelmalle annetaan kasvot ja tarina, saavuttaa viesti potentiaalisesti asiantuntijayleisöä laajemman kohderyhmän.

Viestinnässä käytettävä materiaalin kuvaaminen on mahdollista yhdistää haastatteluaineiston keräämiseen. Tällöin dokumentaarisen videotuotannon

prosessi kulkee osana tutkimusprosessia yhdisten tutkimuksen kiinteästi sitä popularisoivaan dokumenttielokuvaan.

Videoviestinnän hyödyntäminen tutkimuksen tai hankkeen tulosten populaarisen esittämisen keinona on haasteellista. Prosessi on tiedonvälityksen ja riittävän viihteellisyyden välillä tasapainottelua. Katsojan rajallisesta ajasta kilpailevat lukemattomat mediasisällöt. Julkaisualustojen ja verkostojen tehokas hyödyntäminen sekä konvertoituvan median laiallisuuden tunteminen parantaa tiedonvälityksen mahdollisuuksia. Parhaimmillaan videomuotoinen viestintä tarjoaa väylän tutkimus- tai hankeraporttiin syventymiselle.

Teimme Maaseudun palveluohjelma -hankkeen yhteydessä teimme viisi maaseudun palvelujen haasteita, mahdollisuuksia ja vaihtoehtoisia toimintamalleja esittelevää lyhytvideota. Esitys pohjautuu hankkeen yhteydessä toteutetusta videotuotannosta saatuihin kokemuksiin ja maaseutuosioilgisen tutkimuksen popularisoimista dokumenttielokuvan avulla käsittelevään tekeillä olevaan mediatieteen pro gradu -työhöni.

TYÖRYHMÄ 6:

Uudistuva ja oppiva Leader-toiminta

Koordinaattorit:

Manu Rantanen, kehittämisspäällikkö,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti,
manu.rantanen@helsinki.fi,
puh 044 525 5890

Päivi Pylkkänen, projektipäällikkö,
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti,
paivi.pylkkanen@helsinki.fi,
puh 044 336 6919

Käynnistymässä on uusi ohjelmakausi entistä suuremmin odotuksin ja aikaisempaan haastavammassa toimintaympäristössä. Leader-hankkeissa on aiemmin onnistuttu kehittämään ideoita, jotka ovat parhaimmillaan konkretisoituneet elinkelpoisiksi uusiksi toiminnoiksi ja palveluiksi. Toisaalta on löydetty uusia ratkaisuja sieläkin, missä markkinat eivät toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Keskeisenä tavoitteena on pitkään pidetty myös sosiaalisen pääoman kerryttämistä. Toimintatavan jatkuva uudistuminen kehittämiskokemuksia suunnitelmallisesti kerryttämällä ja niistä oppimalla ovat kuitenkin edellytyksiä sille, että Leader pysyy ohjelmien repertuaarissa.

Odotamme työryhmään niin kokemusperäisiä kuin teoreettisempia Leader-aiheisia puheenvuoroja. Mahdollisia käsiteltäviä kysymyksiä ovat esimerkiksi, minkälaisia huomioita on tehtävissä toimintaryhmätyön kehittymisestä, minkälaisia erilaisia odotuksia ja intressejä liittyy alkavan kauden Leader-toimintaan ja kuinka aiemmin opittu näkyy tai tulisi näkyä uusien strategioiden toteutuksessa. Lisäksi voidaan käsitellä kysymyksiä siitä, kuinka toimintaryhmät kerryttävät osaamista alueiden sisällä tai suhteessa muihin alueisiin ja toimijoihin ja kuinka vältetään urautuminen ja löydetään tuoreita näkökulmia paikalliskehittämiseen. Myös muut Leader-teemaan liittyvät tutkimukset ovat tervetulleita ryhmään.

Työryhmän ohjelma:

Torstai 15.00–17.30

15.00	Manu Rantanen: Toimintaryhmä paikalliskehittämisen oppimisympäristöksi	16.15	Leo Granberg: Onko Leaderissa demokratiavaje?
15.25	Päivi Pylkkänen: Mitä kansainvälisistä Leader-hankkeista opittiin?	16.40	Niina Kuuva: Näkökulmia harkintavallan käyttöön toimintaryhmien kehittämistyössä
15.50	Aapo Jumppanen: Miksi tavoitteista jäätii? Leader-ohjelmakauden 2007–2013 kansainvälistymisen ongelmien pohdintaa	17.00	Katri Karkinen: Koivuselkä – elämäntavan ja elinkeinon muutos

---

Manu Rantanen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Toimintaryhmä paikalliskehittämisen oppimisympäristöksi

Oppimisella on keskeinen merkitys toimintaryhmien strategioiden toimeenpanossa. Toimintaryhmien strategioihin sisältyy rahoituskaudella 2014–2020 oppimissuunnitelma, jonka tarkoituksena on lisätä osaamisen kehittämisen ja siirtämisen systemaattisuutta ja suunnitelmallisuutta. Tarvetta olisi tuoda oppiminen osaksi paikallisten kehittämisstrategioiden toimeenpanoa ja vahvistaa toimintaryhmien verkottumista alueellisiin oppimisen ja tiedontuotannon rakenteisiin ja toimijoihin.

Toimintaryhmytyössä korostetaan usein hallinnollisten asioiden osaamista, mutta aluekehityksen kannalta merkittävämpää olisi lisätä toimintaryhmytyössä mukana olevien tahojen kehittämisosaamista sekä strategioiden teemoihin liittyvää substanssi-osaamista. Hallituksilta ja henkilöstöltä odotetaan myös osaamista strategioiden johtamiseen. Tiedon luonnin prosessissa hiljainen ja eksplisiittinen tieto vuorottelevat ja muuntuvat, mutta esimerkiksi yksittäisten paikallistoimijoiden tai hallitusten jäsenten hiljaista tietoa ei yleensä ole pystytty hyödyntämään

ja kerryttämään sitä kautta koko toimintaryhmän oppimista. Haasteena on kehittämistoiminnan organisoituminen projektien kautta, joka ei erityisesti kannusta yhteistyöhön yli projekti- ja aluerajojen. Hiljainen tieto taas ei siirry ilman vuorovaikutusta.

Toimintaryhmät mahdollistavat toisaalta sektori-kohtaisten rajojen ylittämisen, koska substanssi- ja aluelähtöinen verkostojen kutominen ja poikkisektorialisuus ovat luonnollinen osa niiden toimintaa. Tärkeää aluekehityksen kannalta on myös toiminnan pitkäjänteisyys ja strategisuus. Parhaimmillaan toimintaryhmä voi muodostaa tehokkaan paikalliskehittämisen oppimisympäristön, jossa erilaisilla substanssialoilla ja aluetasoilla toimivat jakavat toisilleen ideoita ja osaamistaan lisäten näin alueiden innovaatiopotentiaalia. Tämä vaatii kuitenkin tietoista panostusta fyysisten ja sähköisten foorumien kehittämiseen sekä eri toimijoiden aktivointia mukaan oppimisprosessiin, jossa hyödynnetään paitsi kokemuksellista myös tutkimuslähtöistä tietoa.

Päivi Pykkänen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Mitä kansainvälisistä Leader-hankkeista opittiin?

Leader-toimintatapaan liittyy kansainvälinen yhteistyö. Kansainvälisen yhteistyön kautta on mahdollista saada uusia näkökulmia ja täten edelleen kehittää paikallisia strategioita. Ennen kaikkea tavoitteena on levittää rajojen yli uutta tietoa, ajatuksia sekä oppia toisten alueiden ja maiden kokemuksista. Yhteistyön avulla tavoitellaan vastavuoroista prosessia, jossa kaikki osapuolet oppivat toisiltaan. Etenkin EU-komission taholta tärkeänä pidetään myös sitä, että lisäämällä paikallisiin aloitteisiin valtioiden välistä ulottuvuutta lisätään myös suvaitsevaisuutta ja rakennetaan eurooppalaista identiteettiä paikallisen, alueellisen ja kansallisen identiteetin oheen. Kuten muukin Leader-toiminta, kansainvälinen yhteistyö toteutuu pääasiassa hankkeiden kautta.

Tässä puheenvuorossa tarkastelen syksyllä 2015 julkaistavan kansainvälisestä Leader-hanketoiminnasta Ruralia-instituutissa tehdyn selvityksen valossa

kansainvälisten hankkeiden merkitystä ja vaikutuksia. Ensikäden tulkintatietoa tuottivat sekä hanketoimijat että toimintaryhmien toiminnanjohtajat, joille kansainvälinen yhteistyö näyttäytyi ennen kaikkea uusien asioiden oppimisen ja innostuksen ruokkijana. Hankkeista on kerrytetty merkittävä kokemusvaranto. Näyttöä saatiin myös uusien ideoiden tai toimintamallien siirtämisestä oman toiminta-alueen kehittämiseen sekä suomalaisen osaamisen levittämisestä muihin maihin. Kokonaisuutena katsoen kansainvälisyyden lisäarvo näyttää kiteytyvän mahdollisuuteen oppia ja kehittää vertailun kautta. Monilla toimintaryhmillä on kuitenkin parannettavaa kansainvälisten hankkeiden tietoisessa ”jälkihoitossa”. Kansainvälisten hankkeiden jälkihoitoon tarvitaankin toimintamalleja, jotka tehostavat kansainvälisen hanketoiminnan jälkivaikutuksia alueellisen oppimisen ja paikalliskehittämisen alueilla.

Aapo Jumppanen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Miksi tavoitteista jäätiin? – Leader-ohjelmakauden 2007–2013 kansainvälistymisen ongelmien pohdintaa

Leader-toimintaan on kuulunut kaikkina ohjelmakausina kansainvälisyys, niin myös meillä Suomessa. Kansainvälistyminen nähdään ohjelmatasolla mahdollisuutena lisätä maaseututoimijoiden rajat ylittävää yhteistyötä, joka mahdollistaa esimerkiksi hyvien käytäntöjen entistä tehokkaamman levittämisen toimintaryhmien ja maiden rajojen yli, minkä nähdään olevan oleellinen osa maaseutualueiden paikalliskehittämisstrategiaa.

Ohjelmakaudella 2007–2013 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa asetettiin Leader-toiminnan osalta tavoitteeksi 300 kansainvälisen hankkeen luominen. Tavoitetta ei saavutettu, vaan uusia valtioiden välisiä TNC-yhteistyöhankkeita syn-

tyi 94 kappaletta. Näiden lisäksi toteutettiin 86 esiselvityshanketta, eli päätöksiä kansainvälisistä hankkeista annettiin yhteensä 180. Asetetusta tavoitteesta jäätiin siis merkittävästi.

Puheenvuorossani pohdin loppukesästä 2015 julkaistavan kansainvälisestä Leader-hanketoiminnasta tehdyn selvityksen tulosten valossa, mitä syitä oli löydettävissä sille, ettei kansainvälinen hanketoiminta kehittynyt niin suotuisasti toimintaryhmissä kuin oli tarkoitus. Osassa toimintaryhmiä ei esimerkiksi toteutettu ensimmäisestäkään kansainvälistä hanketta, tai esiselvityshanketta. Esityksessä tarkastellaan myös näitä ”nollaryhmiä” ja niiden edustajien määrittelemiä syitä kansainvälisen hanketoiminnan vähäisyydelle.

Leo Granberg, Helsingin yliopisto

Onko Leaderissa demokratiavaje?

Esittelen LEADER-ohjelmaa koskevan kirjamme “Evaluating the European Approach to Rural Development - Grass-roots Experiences of the LEADER Programme” sisältöä ja siinä nostettuja ongelmakohtia. LEADER ohjelma on käynnistetty 1991, tavoitteenaan parantaa maaseutualueiden kehityspotentiaalia Euroopan unionissa, erityisesti paikallisten aloitteiden ja paikallisen tiedon ja taidon kautta. Lähestymistapaa voi pitää ainutlaatuisena koikeiluna, jota kirjoittajat arvioivat eri maiden paikallisella tasolla tehtyjen tutkimusten valossa. Lisäarvoa

LEADERille antaa sen pioneerirooli uuden hallinnan välineenä, jossa osallistuvalla demokratialla on keskeinen rooli. Arvioimme tätä demokratiamallia, paikallisia valtasuhteita maaseudun toimijoiden kesken ja kansallisten ja paikallisten toimijoiden sekä eri sukupuolten tasapainoa kehittämässä. Kehittämisen peruskysymykset ylhäältä tulevan ja ruohonjuuritason kehittämisen välillä kietoutuvat näihin teemoihin. Kokemukset ohjelmasta ovat eri maissa huomattavan vaihtelevia.

Niina Kuuva, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Näkökulmia harkintavallan käyttöön toimintaryhmien kehittämis-työssä

Maaseutupolitiikan toimeenpanojärjestelmä on monitoimijainen kokonaisuus, jossa harkintavaltaa käyttävät sekä viranomaiset että kansalaisyhteiskuntaa edustavat Leader-ryhmät. Toimintaryhmätasolla harkintavaltaa käyttävät Leader-ryhmien hallitukset hanke- ja yritystukien tarkoituksenmukaisuutta tarkastellessaan. ELY-keskuksissa harkintavaltaa käyttävät puolestaan virkamiehet, jotka tekevät myöntö- ja maksamispäätöksiä. Tapani lähestyä harkintavaltaa on puhtaasti yhteiskuntatieteellinen.

Puheenvuoroni pohjautuu niihin havaintoihin, joita on tehty osana paikallisen hanketoiminnan mielekkyyttä tarkastelevaa tutkimushanketta sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007–2013 toimeenpanoa ja vaikuttavuutta koskevaa arviointityötä. Harkintavallan roolia on tutkittu hyvin vähän maaseutupolitiikan tai edes aluekehittämisen kontekstissa. Harkintavallan tarkastelu Leader-kontekstissa avaa mielenkiintoisen näkökulman paikallisten kehittämisstrategioiden toimeenpanoon sekä viranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Katri Karkinen, Itä-Suomen yliopisto

Koivuselkä - elämäntavan ja elinkeinon muutos

Kun yhdeksänkymmentäluvulla elettiin Venäjän suhteen toivon aikaa, on ilmapiiri siitä nyt muuttunut kovin. Silloin sovittiin tutkimuksesta Joensuun yliopiston, Venäjän tiedeakatemian Karjalan osaston ja Petroskoin pedagogisen yliopiston kesken. Ideana oli nostaa kylä maaseudulla esiin kirjoituksin ja esitelmin sillä ajatuksella, että asukkaiden elämä heijastaisi koko yhteiskunnan muutoksia. Tuolloin järjestettiin Karjalat katsovat toisiaan -seminaareja, joissa

vaihdettiin kokemuksia ja sovellettiin monitieteellisen keskustelun uusia käsitteitä.

Koivuselän kenttätutkimusta tehtiin useana vuotena. Varhaisin oli 20 vuotta sitten eli 1994 järjestetty haastattelumatka. Yksitoista tutkijaa matkusti Koivuselkään myös heinäkuussa 2014. Venäjän Karjalan muutokset olivat silmään pistäviä. Yhtäältä oli paljon uutta ja toisaalta pysähtynyttä elämää. Kylässä itsessään silmään pistävintä oli syntyvyyden ja väestön

kasvun pysähtyminen, työikäisten siirtyminen kaupunkiin ja metsätalouden murros, jossa kyläläisiltä oli riistetty mahdollisuus osallistua metsäpuun korjuuseen ja myyntiin. Koivuselän maisema oli muuttunut maanviljelyn ja kotieläinten määrän romahtessa.

Vuoden 2014 kenttätyö sai liikkeelle samoja henkilöitä kuin vastaava retki 20 vuotta sitten. Tukikohdaksi oli Koivuselän entisen opettajattaren tyttären kesämökki. Viikon mittainen kenttätyö tarjosi virikkeitä ja valmiuksia ymmärtää Venäjän Karjalan kylän elämää. Tavoitteena oli vierailulla jokaisessa kotitaloudessa, joka onnistui erinomaisesti, minkä lisäksi haastateltiin useita kesäasukkaita. Mitä mielenkiintoista voi tässä olla? Ainakin kaksi asiaa: yhtäältä meillä Suomessa on tärkeää tietää, miten itärajan takainen väestö elää.

Toisaalta Koivuselän kylän tutkimus on elinvoimainen, koska tulokset eivät jääneet huomaamatta

kylän asukkailta. Virallinen tai paikallishallinnollinen edustus oli kylässä minimissä, kun se koostuu yhdestä puolipäiväisestä toimistonhoitajasta.

Metsätalouden murroksesta kertoo se, että aiemmin hallitseva metsäyhtiö virkailijoihin, työntekijöihin ja jakelujärjestelmään on vaihtunut muutama ukrainalaiseen siirtotyöläiseen, jotka kaatavat ja kuljettavat puut pois. Toisin sanoen poliittisen elämän reformi Venäjän federaatiossa on koskettanut syvästi kylän palveluja ja myös säädöksiä luonnonvaroista.

Suomalaisin silmin nähtynä on metsätyön puute varsinainen kuolonisku. Puun korjuu hoidetaan tällä hetkellä täysin kyläläisistä riippumattomin voimin. Koivuselkä ei houkuttele turisteja, jotka harvoin eksyvät Karjalan sivuteille. Siitä huolimatta Koivuselkä ja sen asukkaat näyttivät tutkijaryhmälle jälleen vieraanvaraisuutensa.